

GÅRDEN DÄR BÄCKARNA MÖTS

Arkeologisk förundersökning av boplatssområde L2013:7966 inom fastighet
Brogård 1:207, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Stockholms län

JONNA SARÉN LUNDAHL

Rapporter från Arkeologikonsult 2023:3611

ARKEOLOGIKONSULT
Karins väg 5
194 61 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Dungen i höstsol döljer ett gårdsläge från vikingatid, men på platsen runt om har människor bott sedan tiden för Kristi födelse. Foto från sydöst.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet

Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

DRÖNARBILD:

Spridningstillstånd från Lantmäteriet, ärendenummer 2022/055935.

© Arkeologikonsult 2023

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.

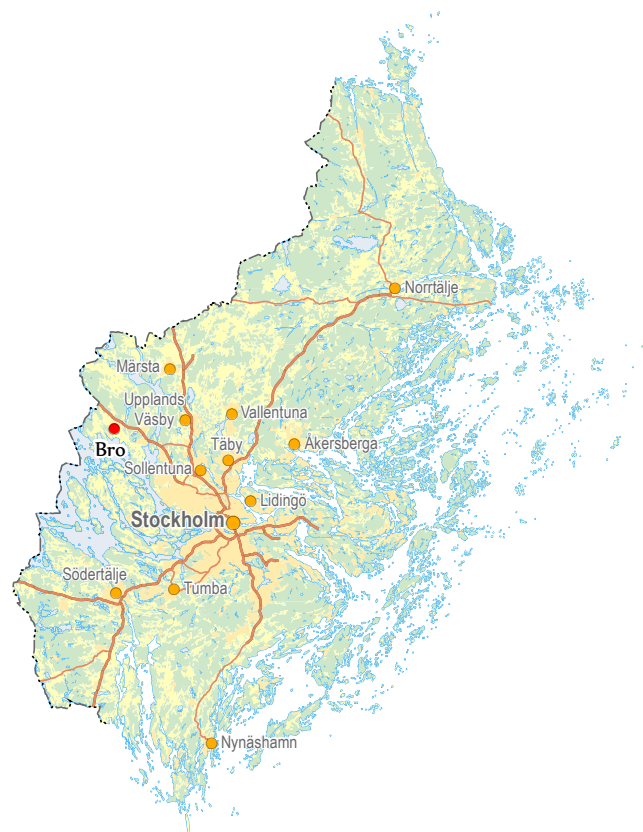
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

GÅRDEN DÄR BÄCKARNA MÖTS

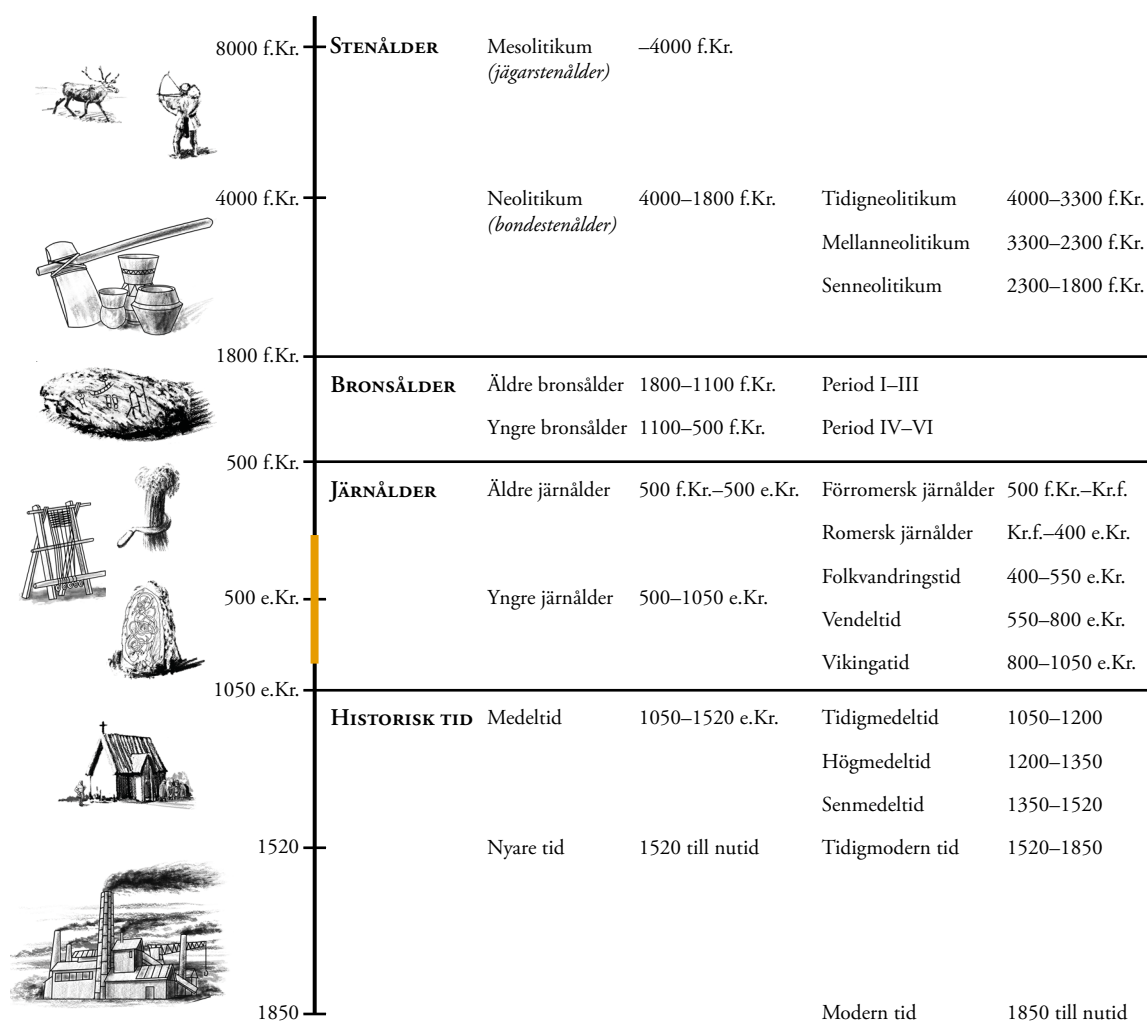
Arkeologisk förundersökning av boplatssområde L2013:7966 inom fastighet Brogård 1:207, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Stockholms län

JONNA SARÉN LUNDAHL

Rapporter från Arkeologikonsult 2023:3611

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850, är en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Möjlig fornlämning innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning

eller inte. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte fastställt lämningens utbredning.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller förstörda. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING OCH SYFTE.....	7
Syfte.....	7
HISTORISK BAKGRUND	8
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	11
TIDIGARE ARKEOLOGISKA INSATSER.....	16
GENOMFÖRANDE	18
Analyser.....	18
RESULTAT	19
Gårdsläge 1	22
Gårdsläge 2	26
Gårdsläge 3	30
Gårdsläge 4.....	32
Övriga lämningar.....	34
SAMMANFATTANDE TOLKNING.....	36
SLUTSATS.....	39
Utvärdering av måluppfyllelse.....	40
Registrering i Kulturmiljöregistret.....	40
REFERENSER	42
Litteratur	42
Ej publicerade rapporter.....	43
Äldre kartor	43
Digitala källor	44
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	45
BILAGOR	46
Bilaga 1. Schakt och rutor.....	46
Bilaga 2. Kontexter	48
Bilaga 3. Fynd.....	56
Bilaga 4. Arkeobotanisk analys – Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult.....	59
Bilaga 5. Osteologisk analys – Tove Björk, Arkeologikonsult.....	60
Bilaga 6. ¹⁴ C-analys – International Chemical Analysis Inc. (ICA).....	63

Figur 1. Platsen för den arkeologiska förundersökningen strax utanför Bro i Upplands-Bro kommun. Mot bakgrund av Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Under tidig höst 2022 utförde Arkeologikonsult en arkeologisk förundersökning av en boplatzlämning (L2013:7966) strax utanför Bro i Upplands-Bro kommun (figur 1). Den arkeologiska förundersökningen utfördes då företaget SBB planerar att bebygga delar av fornlämningen med en skolfastighet.

Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades ett stort antal förhistoriska anläggningar och lager efter boende och brukande genom tiderna, där fyra ytor med mer koncentrerade lämningar kunde ringas in.

¹⁴C-analyser och fynd indikerar en kronologi från romersk järnålder till vikingatid på platsen (cirka 20–1030 e.Kr.). Troligen har en och samma gårdsenhet flyttat runt inom boplatsoområdet från dess att platsen varit strandnära vid tiden för Kristi födelse till senare delen av vikingatid. Bosättningens långa historia har gjort att tjocka kulturlager ackumulerats och lämnat spår efter flertalet byggnader och

aktivitetsytor runt eldstäder men endast ett tydligt hus påträffades inom de dragna sökschakten; ett fyrstolpshus.

Vid förundersökningen påträffades det en mindre mängd fynd, framför allt förhistorisk keramik och lerklining, men även bland annat en halv glaspärla och en mindre malstenslöpare. De flesta fynden kunde knytas till de olika kulturlagren inom ytan. De fynd som har kunnat daterats kan placeras i den yngre järnåldern.

I området högre placerade del, i gränsen mellan det planerade naturområdet och skolfastigheten, påträffades det ett stort lager av skräp från första halvan 1900-tal. Skärpet bestod till största del av rostigt skrot och krossat glas.

Fornlämningens utbredning och beskrivning har reviderats i Kulturmiljöregistret efter utförd förundersökning. Området blev något större åt sydväst.

INLEDNING OCH SYFTE

Arkeologikonsult har på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län (dnr 431-18585-2022) utfört en kompletterande förundersökning av boplatsoområde L2013:7966 söder om Bro i Upplands-Bro kommun (figur 1). Förundersökningen föranleddes av att SBB Brogården AB planerar att bebygga fastigheten (Brogård 1:207) med en skola. Området som planeras att byggas berör endast en del av boplatzlämningen.

Syfte

Den föregående arkeologiska förundersökningens (Lindwall 2017) huvudsyfte var att avgränsa forn-

lämningen medan syftet med aktuell förundersökning var att undersöka lämningens komplexitet, datering och karaktär samt att tillvarata fynd. Förundersökningen ska därmed kunna användas av Länsstyrelsen som underlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämningen, av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en framtida arkeologisk undersökning och av företagen i sin planering.

Förundersökningen skulle också fungera som underlag inför möjligheten att bedöma om endast den del av fornlämningen som berörs av själva skolfastigheten kan undersökas.

HISTORISK BAKGRUND

Förundersökningsområdet låg strax söder om tätorten Bro i Upplands-Bro kommun, avskild av järnvägen som löper i ungefärlig nordväst – sydvästlig riktning. Järnvägsstationen invigdes 1876 på ägorna för byn Härnevi, där ett stationssamhälle växte fram och som idag utgör orten Bro (Prenzlau-Enander 1991, s. 55). Stationen tog namnet efter socknen vilket medförde att stationssamhället som växte fram gick under namnet Bro i stället för bynamnet Härnevi.

Sockennamnet Bro anses ursprungligen ha utgått från ett bynamn där byn eller bebyggelsen låg vid det som idag heter Husby närmare sockenkyrkan och Mälaren, sydväst om byn Härnevi. Namnets grund kommer dock från en bro och vägbank som förbundit byarna Husby och Härnevi med varandra (Wahlberg 2003, s. 47).

Härnevi, eller det fornsvenska Hærnavi/Ærnavi, kan etymologiskt i stället härledas ur namnets huvudled vi som bär betydelsen helig plats, något heligt eller helgedom (Vikstrand 2010, s. 58). Förledet är dock svårare att härleda med säkerhet. Möjligen är det ordet ærin/æri som avses, vilket betyder fruktbarehetsgud (Wahlberg 2003, s. 145). Namnet skulle i sådana fall åsyfta en helig plats tillägnad en fruktbarehetsgud.

Det finns flera indikationer på att en centralort funnits i området under förhistorisk tid. Runt sockenkyrkan, cirka 500 meter sydväst om förundersökningsområdet, finns flera gravfält och storbögar. Där ligger även det ovan nämnda Husby, en typ av ortnamn som ofta förekommer vid förhistoriska centralplatser men som skriftligen tidi-

gast finns belagda från tidig medeltid. Husbyar var kungsgårdar som var en del av Uppsala öd och den kungliga förvaltningen och hade en jämn spridning i landskapen (Hyenstrand 1974, s. 103). Husbyarnas ålder är omstritt men många menar att de har uppkommit under yngre järnålder, liksom Uppsala öd (se bland annat Schneider 2011 och Ambrosiani 1964; 1985). Andra menar att Husbyarna är ett tidigmedeltida fenomen som snarare placerats på samma administrativa och strategiska platser som varit betydande under föregående perioder (se bland annat Hyenstrand 1974 och Wijkander 1983). Flera av den yngre järnålderns stor- och kungshögar återfinns vid just Husbyar, vilket även är fallet vid Bro. Vid den historiska bytomten Husby finns två storbögar och ett par runstenar, båda starka indikationer på en centralplats. Oavsett om Husby i Bro ska tillskrivas platsens förhistoria eller medeltid så skvallrar dess närvaro om områdets framhållna ställning under lång tid. Likt de flesta andra Husbyar ligger även denna vid ett strategiskt och kommunikationsmässigt bra läge.

Bro socken har historiskt sett varit en del av folklandet Attundaland men som idag utgör södra Uppland. I det historiska landskapet hade området tillgång till bra kommunikationsleder via vatten och land till bland annat Sigtuna, Birka, Östra Aros (Uppsala) och Bergslagen (figur 2). Härnevi och med viss osäkerhet även Bro omnämns för första gången i ett odaterat brev från slutet av 1100-talet där det noteras att Fogdö kloster har 4 ½ örtug och ½ öre i Härnevi respektive i Bro (Ferm et al. 1992, s. 49, 52). Fogdö kloster var ett benediktarkloster för nunnor, idag mer känt som klosterruinen Vårfruberga, beläget utanför Strängnäs.

Figur 2. De gamla städerna/byarna (Gamla) Uppsala, Sigtuna, Bro och Birka markerade på en geografisk länskaart över Uppland från 1689. Notera vattenvägarna men också en markerad landsväg som går i ungefärlig öst – västlig riktning vid Bro. Skala 1:350 000. Översikt med län och Bergslagen mot bakgrund av Sverigekartan, skala 1:6 000 000.

Begrepp	Utformning, Lilla Ullevi	Allmän betydelse	Referens
Harg	Stor stenkonstruktion (165 m ²), sejdhyll, bergsrygg.	Ursprungligen en terrängbeteckning; klippa, markerad berghyll, stensamling. I germanska språk även betydelsen stenhög, helgedom, tempel, altare, gudabild, helig lund och offerplats.	Bäck, Hållans Stenholm & Ljung 2008, s. 26.
Offerstolpe	Tjugotal stolpar i grupper om tre.	Stolpar som markerar den heliga platsen men som inte ingår i vibandet. Möjligen har man hängt upp offer som amuletringar eller djuroffer. Tre-talet är återkommande.	Bäck, Hållans Stenholm & Ljung 2008, s. 33ff, Wikander 1978, s. 64f.
Sejdhyll	Fyra kraftiga stolphål som stod rätvinklade mot varandra och som burit upp en konstruktion som inte var ett hus. Storleken var 14 m ² .	Den plattform av trä på vilken riten utövades.	Bäck, Hållans Stenholm & Ljung 2008, s. 37.
Vi	Ortnamnet samt påträffat harg.	Vi eller Vé, betyder helig plats, helgedom eller något heligt. Kan även ha betydelsen tempel, gudabild eller idol.	Vikstrand 2010, s. 58, Bäck, Hållans Stenholm & Ljung 2008, s. 25.
Viband	Hägnad av stolpar och eldplatser som inhägnat viet.	Viband omringar och markerar den heliga platsens fredade zon.	Bäck, Hållans Stenholm & Ljung 2008, s. 31.

Figur 3. Lista över begrepp kopplat till förhistoriska kultplatser.

Lite drygt en kilometer nordväst om det aktuella boplatsoområdet låg den historiska bytomten Lilla Ullevi. Bytomten föregicks av en bebyggelse från mellersta järnålder som senare ersattes av en vendeltida kultplats, ett så kallat *vi* (Bäck et al. 2008). Viet i Lilla Ullevi utgjordes av en harg med en stor stenkonstruktion, sejdhyll och en bergsrygg, ett viband av stolpar och eldplatser, en stensträng som möjligen är en del av vibandet, samt en samling möjliga offerstolpar i grupper om tre (Bäck et al. 2008, s. 30f; figur 3).

Om det har funnits någon kultplats vid Härnevi vet vi inte men platser med namnet är förekommande i södra Uppland och det verkar som en kvinnlig gudom dyrkats vid platserna. Dessa byar verkar dessutom vara påfallandes stora, vilket även stämmer för det aktuella Härnevi som under historisk tid utgjordes av hela nio gårdar (Bäck et al. 2008, s. 8). Förutom vi-namnen påvisar ortnamnen i närområdet tydliga järnåldersindikationer med de klassiska *-sta* och *-by* ändelserna; Kvista, Skysta, Finnsta, Önsta, Skällsta, Lövsta, Vallby, Råby och såklart Husby.

Närmare sockenkyrkan, cirka 350 meter sydväst om förundersökningsområdet, står den så kallade Assursstenen eller Brostenen (L2017:3124). Runstenen är daterad till 1000-talet och var rest av Ginnlög efter sin fallne make Assur (figur 4). På stenen går det translittererat att läsa:

Figur 4. Runstenen Assurs sten, eller Brostenen som den även kallas, ligger mitt emellan det aktuella förundersökningsområdet och Bro kyrka. Källa: Wikimedia commons, fotograf Zejo, 10 oktober 2009 (Public domain).

”Ginnlög, Holmgers dotter, syster till Sygröd och till Göt, hon lät göra denna bro och resa denna sten efter Assur, sin man, son till Håkon jarl. Han var landvärnare mot vikingar med Geter. Gud hjälpe nu hans ande och själ.”

Det är lockande att föreställa sig att det är just den bro som Ginnlögs lät bygga som ursprungligen legat till grund för ortens namn.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

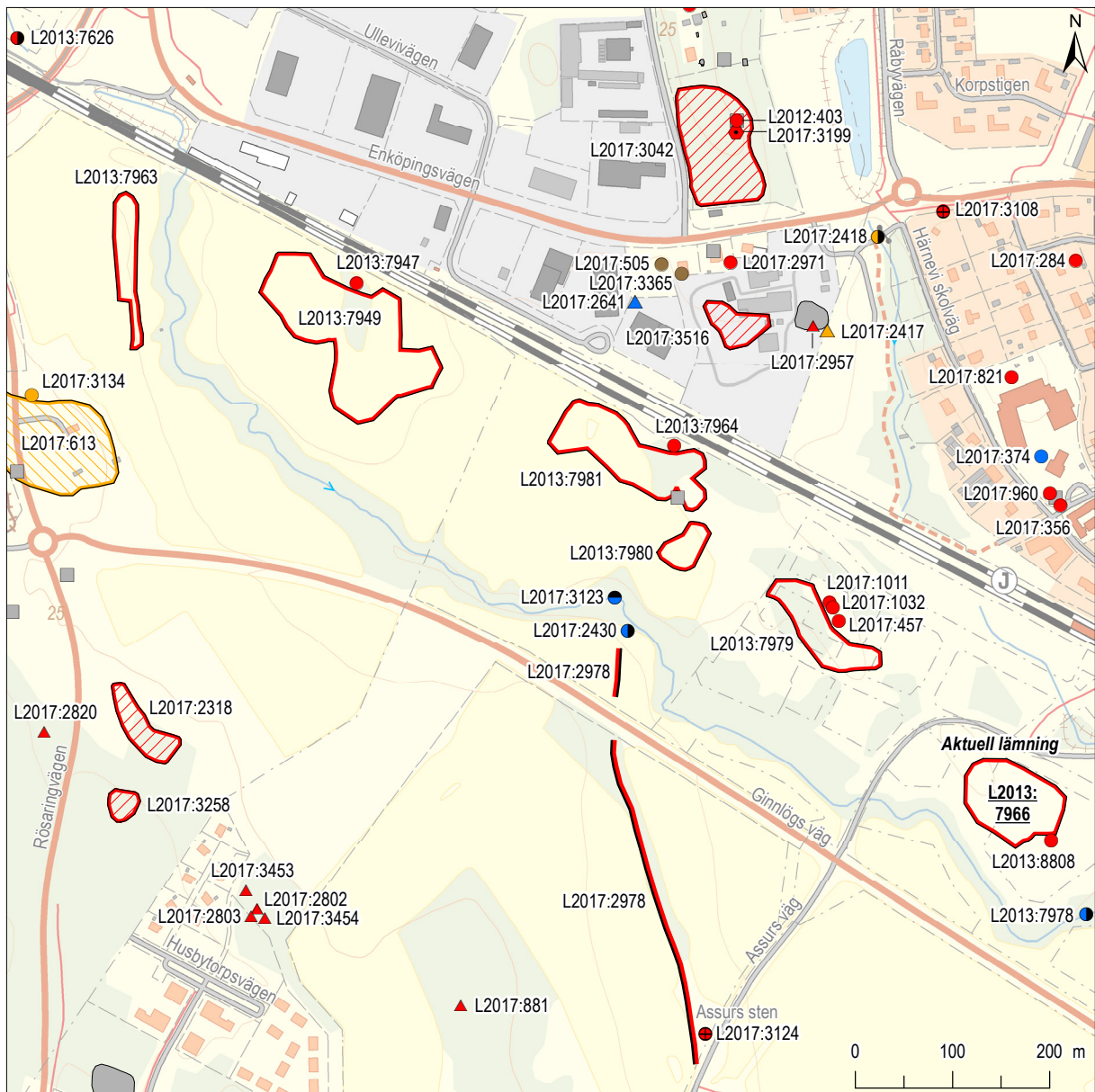
Bro socken består av ett karaktäristiskt mäljarlandskap, med skogsbevuxna höjder och stora lerslätter. Slätterna utgörs av lerfyllda sprickdalar och höjderna av skogsklädda moränkullar och impediment med delvis blottade hållar (SGU).

Förundersökningsområdet låg vid ett uppstickande krönläge beläget mellan två bäckar; Sätrobäckerna i norr och Önstabäcken (övre Brobäcken) i söder.

De båda bäckarna flödar samman cirka 100 meter sydöst om den aktuella fornlämningen och bildar tillsammans Brobäcken som mynnar ut i sjön Mälaren vid Broviken (figur 5). Bäckarna rinner i nedskurna ringlande raviner och var vid förundersökningstillfället bevuxna med tät snårskog. Landskapet är svagt böljande med högre nivåer över havet åt nordväst till lägre nivåer mot söder och Mälaren.

Figur 5. Översiktsvy över förundersökningsområdet under sökschaktning. De lymmiga träden runt om gömmer Önsta- och Sätrobäckarna som flödar samman i bildens övre vänstra hörn till Brobäcken. Vid horisonten ser vi Broviken och Mälaren. Foto från norr.

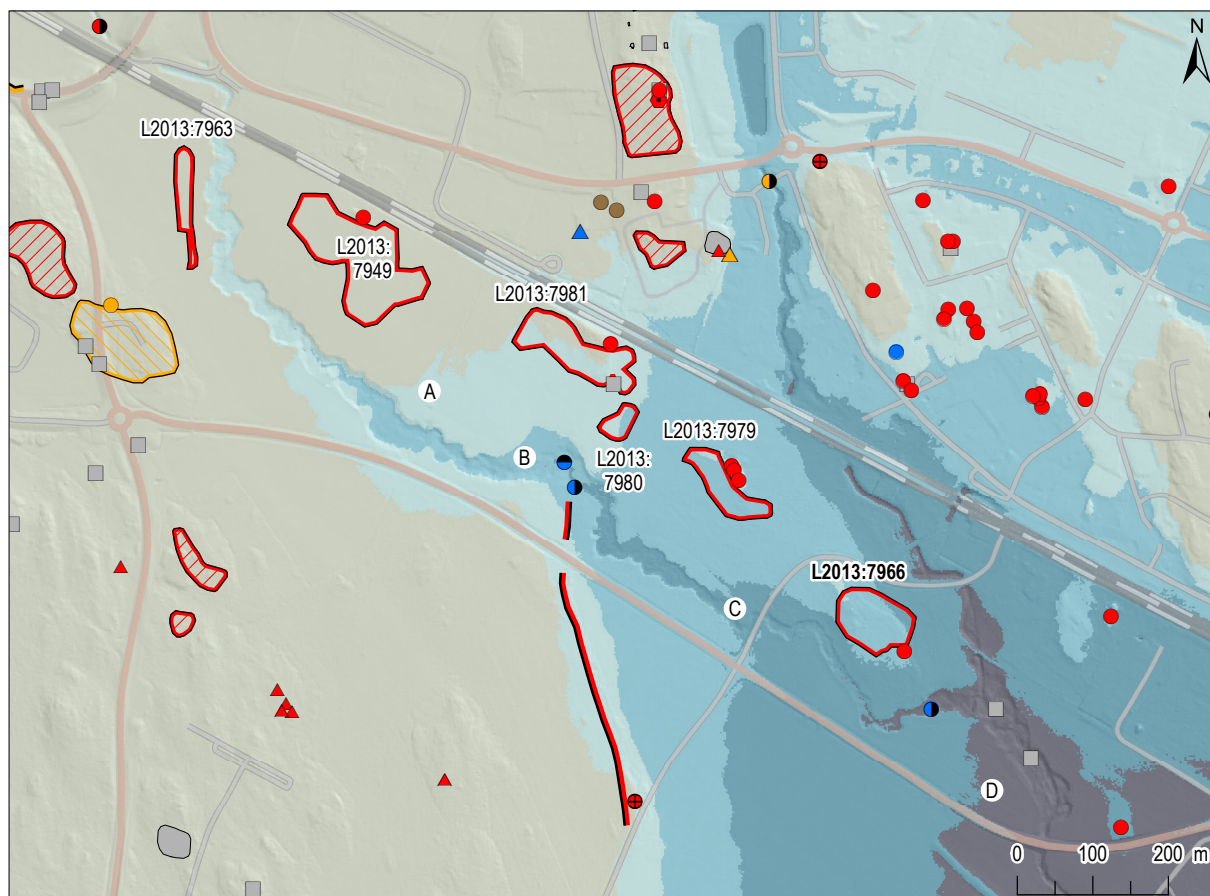

Figur 6. Fornlämningsrummet så som det var registrerat i Kulturmiljöregistret (KMR) tiden för den arkeologiska förundersökningen. För lämningsnummer och antikvarisk bedömning av övriga lämningar hänvisas till KMR. Den aktuella lämningen ligger till höger i kartvyn och är markerad med **fet etikett**. Mot bakgrund av Fastighetskartan i skala 1:7 000.

Fornlämning (KMR)	Möjlig fornlämning (KMR)	Övrig kulturhistorisk lämning (KMR)
● Hällristning	● Hällristning	● Hällristning
● Runristning	● Bro	▲ Stensättning
● Bro	▲ Stensättning	● Bro
▲ Stensättning	▨ Bytomt/gårdstomt	● Vad
● Skärvestenshög	Ingen antikvarisk bedömning (KMR)	Övriga lämningar (KMR)
— Färdväg	● Hällristning	■ Övriga lämningar
▭ Boplat		■ Övriga lämningar
▨ Gravfält		

Mellan de båda bäckarna ligger ett pärlband av boplatzlämningar placerade i nordväst – sydöstlig riktning, där den aktuella lämningen L2013:7966 utgör den yttersta boplatzlämningen närmast Mälaren (figur 6). De kända boplatzlämningarna ligger på platser som varit strandnära vid olika tidpunkter i historien, med ett ungefärligt mellanrum på 500 år

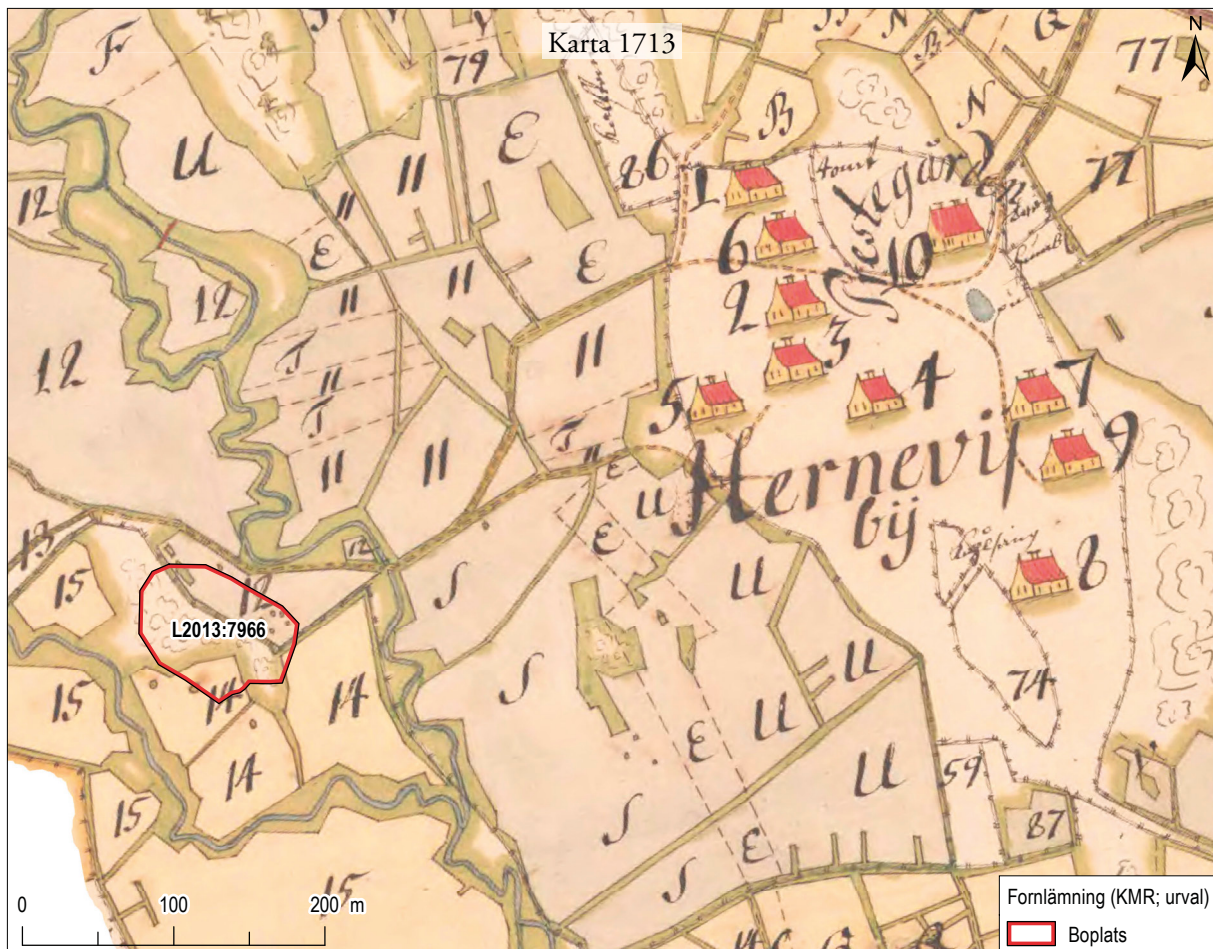
(figur 7). Området för den aktuella lämningen låg vid strandkanten runt tiden för Kristi födelse. Förutom flertalet boplatser och boplatsområden dominerar gravfält och historiska bytomter/gårdstomter fornlämningsrummet i närområdet. Flera hällristningslokaler pryder berghällar på impedimenten i närområdet.

Figur 7. Strandlinjens förskjutning från bronsålderns början till tiden runt Kristi födelse. De blå fälten markerar vattnets utbredning. Lämningar med etikett är förhistoriska boplatsområden, för resterande lämningarnas nummer och för övriga lämningar hänvisas till Kulturmiljöregistret (KMR). Mot bakgrund av reliefkarta och höjdkurvor utifrån laserdata samt vägar och järnväg från Fastighetskartan, skala 1:10 000.

- A. Strandlinjen cirka 1700 f.Kr.
- B. Strandlinjen cirka 1100 f.Kr.
- C. Strandlinjen cirka 600 f.Kr.
- D. Strandlinjen cirka 100 f.Kr.

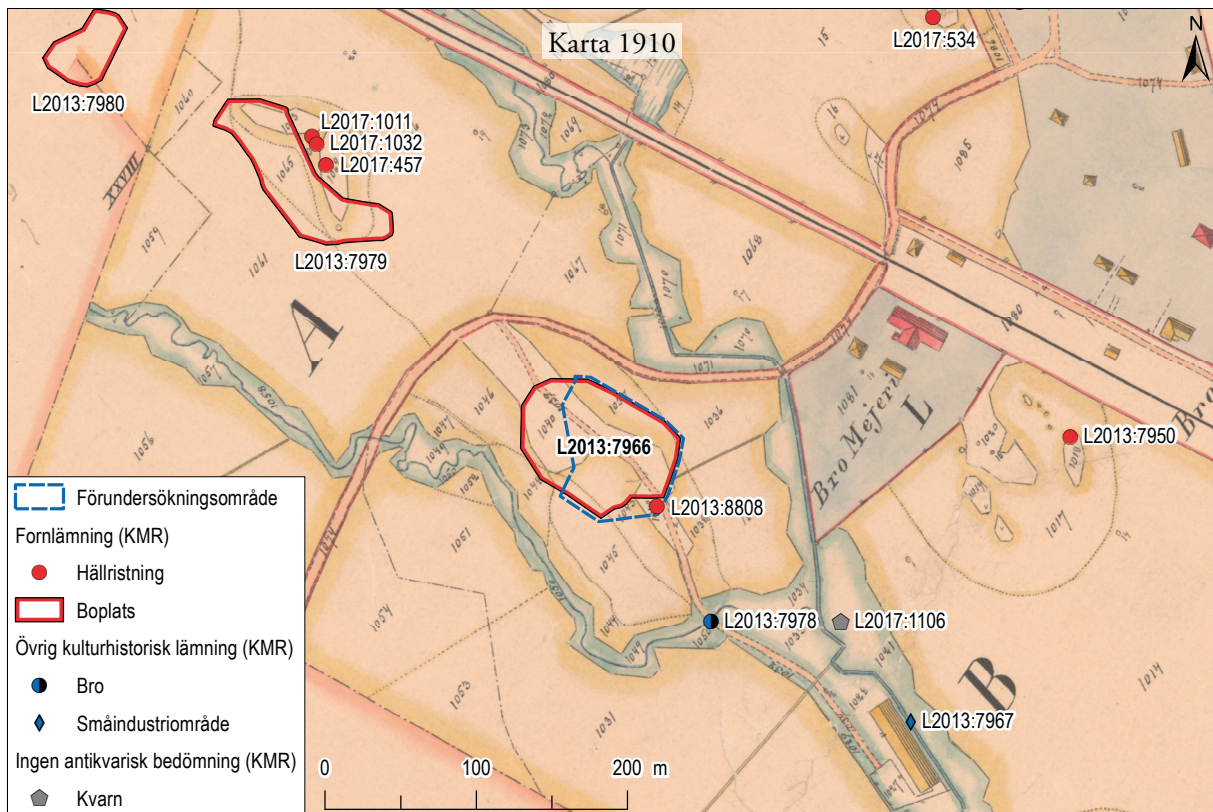
Fornlämning (KMR)	Möjlig fornlämning (KMR)	Övrig kulturhistorisk lämning (KMR)
● Hällristning	● Hällristning	● Hällristning
● Runristning	● Bro	▲ Stensättning
● Bro	▲ Stensättning	● Bro
▲ Stensättning	— Färdväg	● Vad
● Skärvtenshöj	■ Bytomt/gårdstomt	Övriga lämningar (KMR)
— Färdväg	Ingen antikvarisk bedömning (KMR)	■ Övriga lämningar
■ Boplatz	● Hällristning	■ Övriga lämningar
■ Gravfält		

Figur 8. Den historiska byn Hernevi med sina nio gårdar och prästgården på en karta från 1713. Skala 1:5000.

Förundersökningsområdet ligger på ägorna till den historiska bytomten Härnevi, som utgjordes av nio gårdar samt en prästgård. Den aktuella marken utgjorde åkermark och ett obrukbart bergimpediment (figur 8). Bland annat på en karta över laga skifte som upprättades 1910 syns en väg löpa genom förundersökningsområdet som leder fram till en bro i söder (figur 9). Vägen och bron återfinns i kart-

materialet som tidigast på den Häradsekonomska kartan över området från 1859–63, och utgör troligen inte fornlämning. Vägen och bron ledde fram till en kvarn med tröskverk som en gång stod där de båda bäckarna flödade samman. Idag finns inga synliga lämningar efter vägen och bron är raserad (figur 10).

Figur 9. Karta över laga skifte från 1910. På kartan kan man se den väg som en gång gick genom området mot en bro. På kartan är även närliggande lämningar markerade, som de var registrerade i Kulturmiljöregistret (KMR) vid förundersöknings-tillfället. Skala 1:5 000.

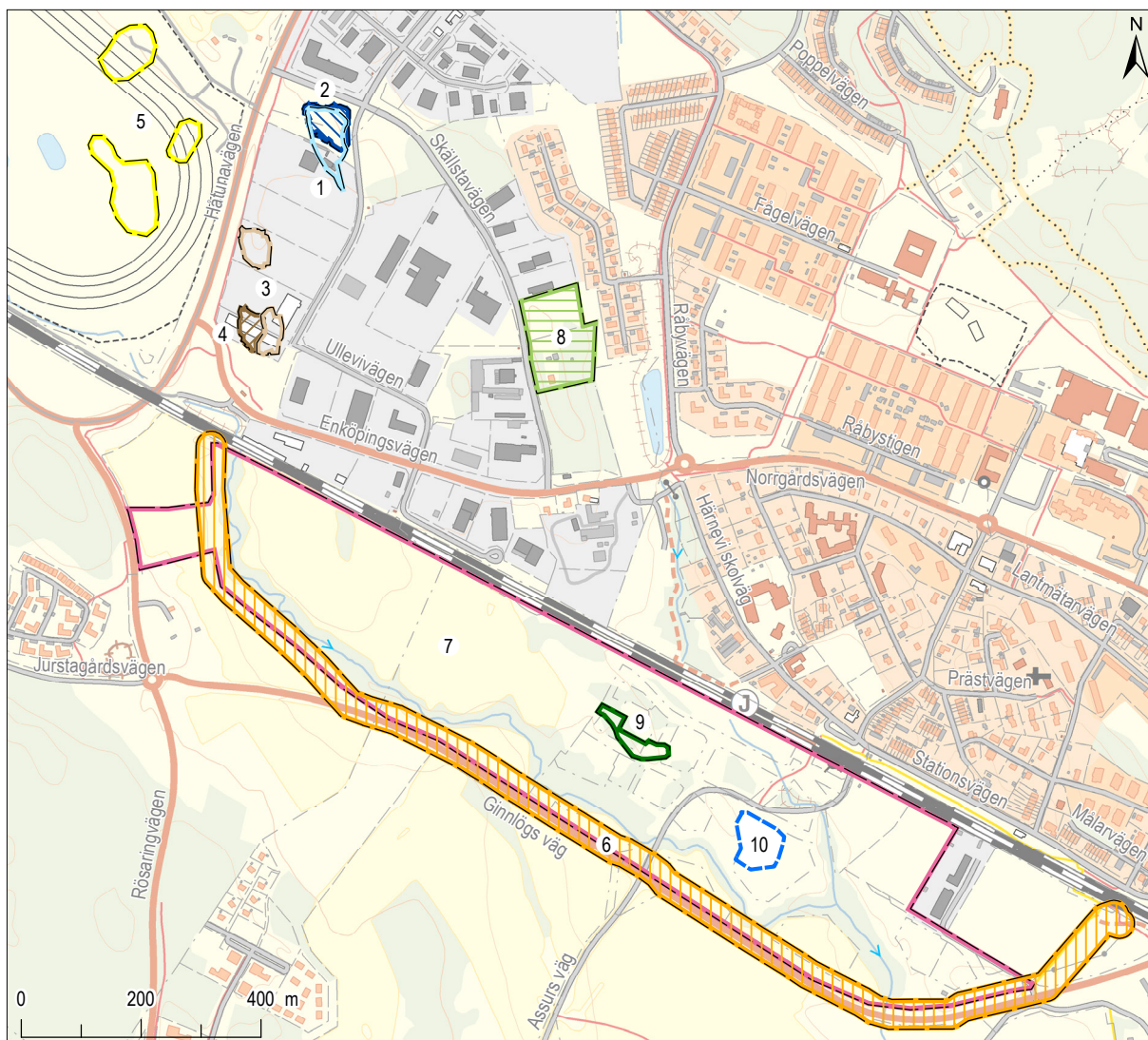

Figur 10. Den raserade bron L2013:7978. De nedrasade stenarna från bron dämmer upp vattenflödet i Önstabäcken tillsammans med nedfallna träd. Till höger i bild ser man en del av allt skräp som deponerats vid bäckfåran. Foto från öster.

TIDIGARE ARKEOLOGISKA INSATSER

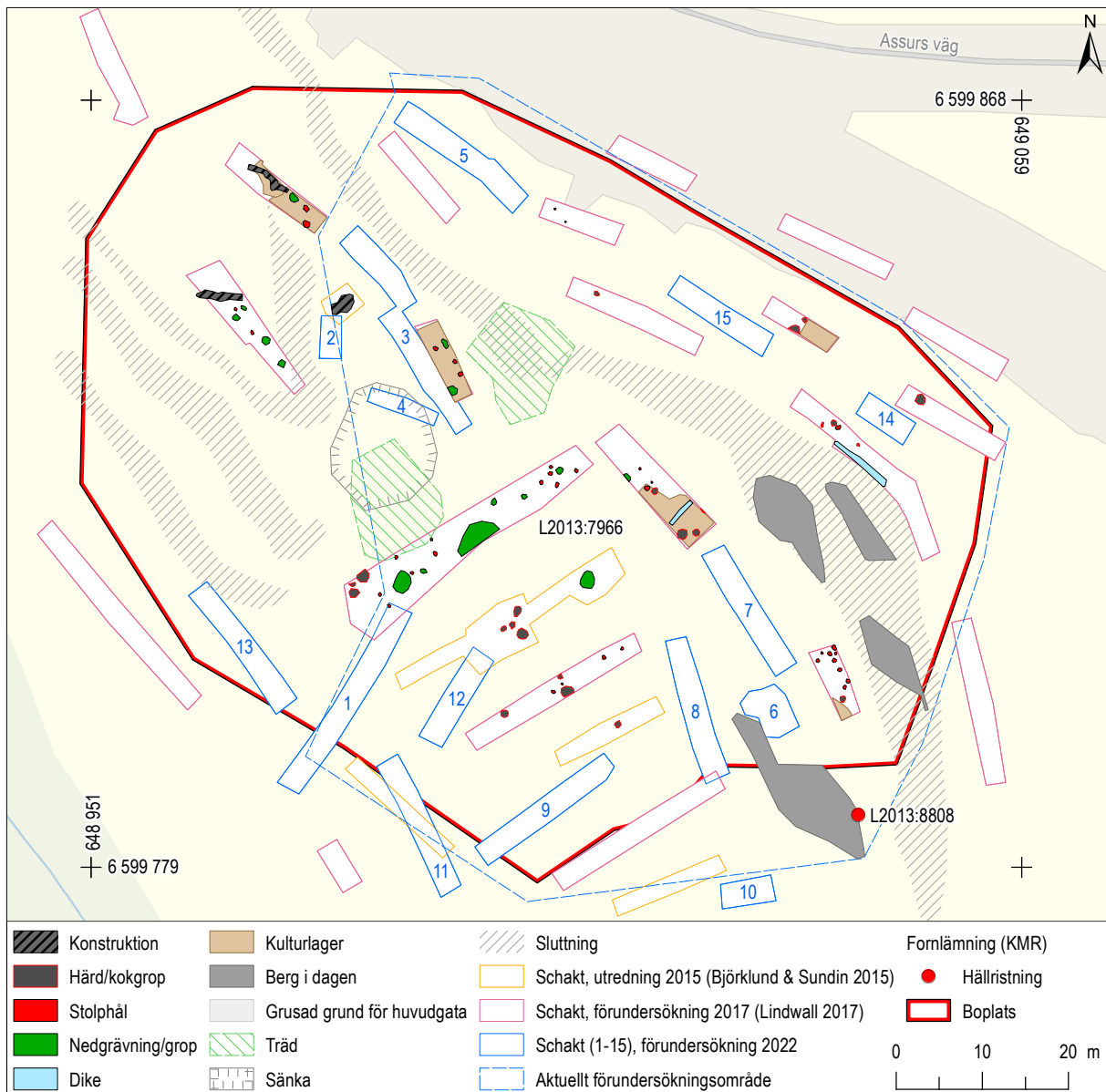
I området mellan Önstabäcken och Sätträbäcken har det tidigare genomförts både en arkeologisk utredning och en förundersökning (Björklund & Sundin 2015; Lindwall 2017; figur 11). Det var vid dessa

tidigare arkeologiska insatser som de flesta boplatserna på olika höjder mellan bäckarna påträffades, däribland den nu aktuella lämningen, L2013:7966.

Figur 11. De arkeologiska utredningar, förundersökningar och undersökningar som har utförts i närheten av aktuell fornlämning genom åren. Områdena är hämtade från Kulturmiljöregistret (KMR) samt digitaliserade från berörda rapporter där informationen saknades i KMR. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:12000.

- 1. Förundersökning 2007 (Hällans Stenholm, Beronius Jörpeland & Ljung 2007)
- 2. Undersökning 2007 (Bäck, Hällans Stenholm & Ljung 2008)
- 3. Undersökning 2008 (Hallgren 2009)
- 4. Undersökning 2008 (Hed Jakobsson & Lindblom 2011)
- 5. Förundersökning & undersökning 2013 (Åhlström 2016)
- 6. Utredning 2015 (Sundin 2015)
- 7. Utredning 2015 (Björklund & Sundin 2015), förundersökning 2017 (Lindwall 2017)
- 8. Utredning 2017 (Runer 2018)
- 9. Undersökning 2022 (Sarén Lundahl u.å.)
- 10. Aktuell förundersökning

Figur 12. Söschakt och lämningar som framkom vid den tidigare arkeologiska utredningen (2015) och förundersökningen (2017) på platsen. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:800.

Fler boplatzlämningar som passar in i mönstret har undersökts nordväst aktuell lämning (se Bäck et al. 2008, Hallgren 2009, Hed Jakobsson & Lindblom 2011 och Ählström 2016; se figur 11). Vid dessa har även gravfält och kultplatser lokaliserats, som bland annat det ovan beskrivna viet vid Ullevi (Bäck et al. 2008). Även en kultplats med eldanknytning har påträffats knappt 300 väst om ulleviet och som brukades från yngre bronsålder till äldre romersk järnålder (Ählström 2016).

En utredning inom Skällsta gårdstomt speglar områdets långa och komplexa fornlämningsbild i miniatyr. Vid utredning påträffades, förutom tidigmoderna och sentida lämningar, även förhistoriska boplatzlämningar, odlingslämningar och gravar (Runer 2018).

Ett par hållristningar i form av skålgropar påträffades vid den aktuella boplatzlämningens sydöstra del vid den föregående arkeologiska förundersökningen (L2013:8808; Lindwall 2017, s. 16). Vid dessa tidigare insatser framkom flera områden med kulturlager och anläggningar (figur 12).

GENOMFÖRANDE

Den planerade skolfastigheten upptar cirka 70 procent av fornlämningsytan för den rubricerade lämningen, vilket medförde att den delen framför allt berördes av utförd förundersökning. Den resterande delen av fornlämningsytan planeras lämnas som naturområde, varav ytan inte omfattades av förundersökningen.

För att uppnå målen med förundersökningen bedömdes det att cirka 10–20 procent av området skulle sökschaktas. Vid aktuell förundersökning utgick sökschakten från de arkeologiska resultaten från utredning och den avgränsande förundersökning (se figur 12).

Ett antal anläggningar undersöktes inom ramen för förundersökningen och dessa grävdes till hälften för att dokumentera nedgrävningsform, djup samt förenkla provtagning för makrofossil. Samtliga påträffade lager grovrensades med handverktyg varefter de undersöktes med provrutor för att samla in fynd, kontrollera bevarandegraden, uppmäta tjocklek och sammansättning samt för att kunna få fram material för provtaning. Material från rutorna sällades med 4 x 4 millimeters maskstorlek. Metall-detektering utfördes vid sökschaktningen samt över framtagna anläggningar och lager.

Analys

Vid förundersökningen samlades jordprover in från undersökta anläggningar och lager som sedan genomgick en vedart- och makrofossilanalys för att försöka funktionsbestämma lämningarna och få fram daterbart material för ^{14}C -analys.

Vid urval för ^{14}C -analys bör man om möjligt välja ett material eller trädslag som har den lägsta högsta egenåldern. Bland annat har fröer och sädeskorn en låg egenålder vilket lämpar sig väl för dateringar. När träkol analyseras går det däremot sällan att avgöra det specifika materialets egenålder, så därför får man utgå från hur gammalt själva trädslaget kan bli (figur 13). Trädslagets maximala möjliga ålder får därför läggas till på ^{14}C -dateringen för att komma den sanna dateringen nära. Dateringsspannet blir därmed längre än vad det daterade kolet visar.

Vedart- och makrofossilanalysen (bilaga 4) utfördes av Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult, och ^{14}C -analysen utfördes av International Chemical Analysis Inc i USA (bilaga 6). Tre prover skickades för ^{14}C -analys.

En mindre osteologisk analys (bilaga 5) utfördes av Tove Björk, Arkeologikonsult, för att få en bättre bild av berörda lager och anläggningar.

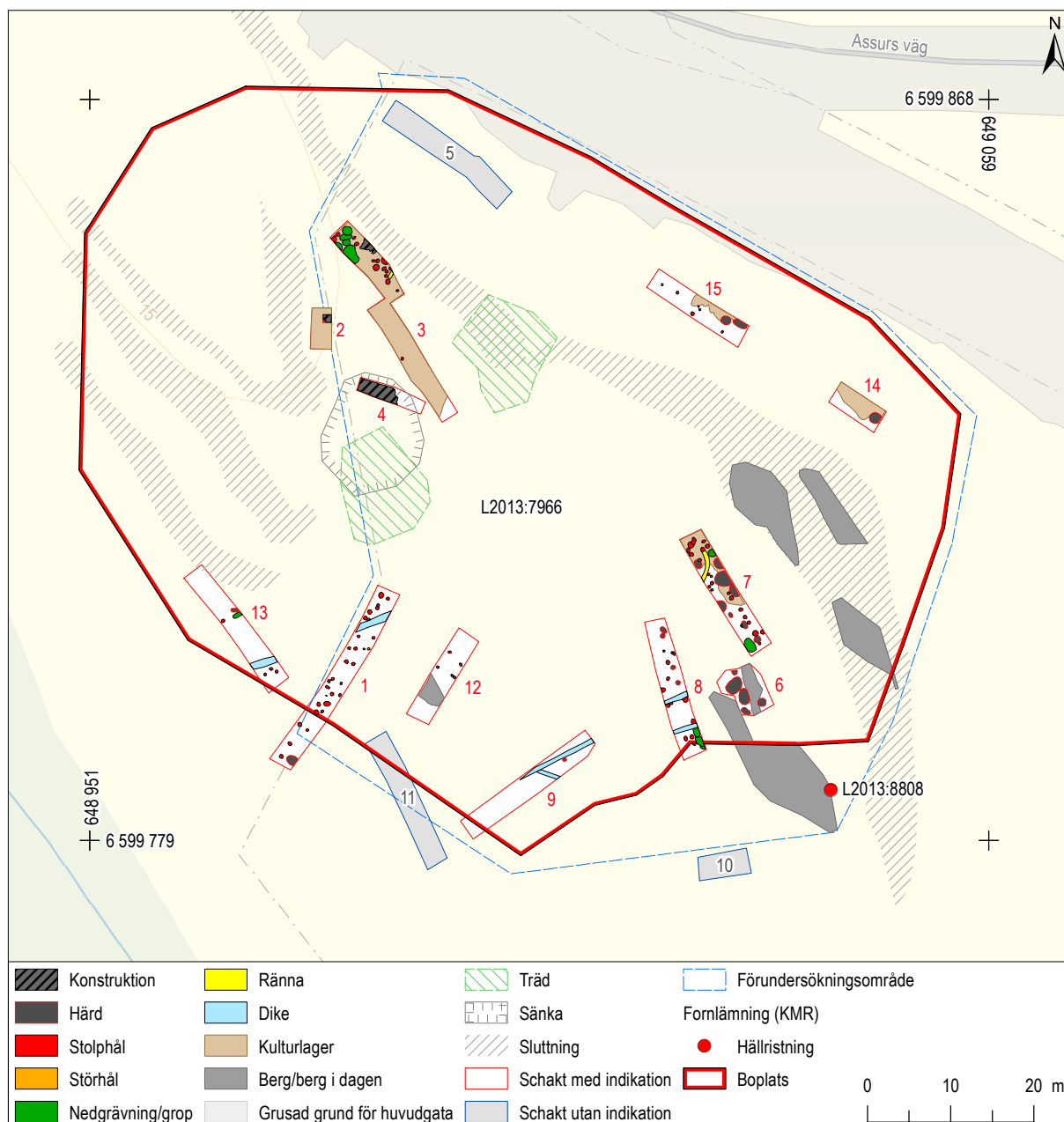
Material	Antal år
Frö/sädeskorn	1
Björk	300
Ek	500
Gran	350
Tall	400

Figur 13. Den ungefärliga livslängden på sädeslag och de trädslag som påträffats i de analyserade anläggningarna. Trädslagen kan bli äldre än vad tabellen visar, men det hör till ovanligheterna.

RESULTAT

Vid förundersökningens början bestod aktuell lämning av 6840 m², varav förundersökningsområdet upptog 5525 m². Vid föreliggande arkeologisk förundersökning togs 590 m² upp i sökschakt, motsvarande drygt 10 procent av förundersökningsytan (figur 14). Tillsammans med de tidigare arkeologiska

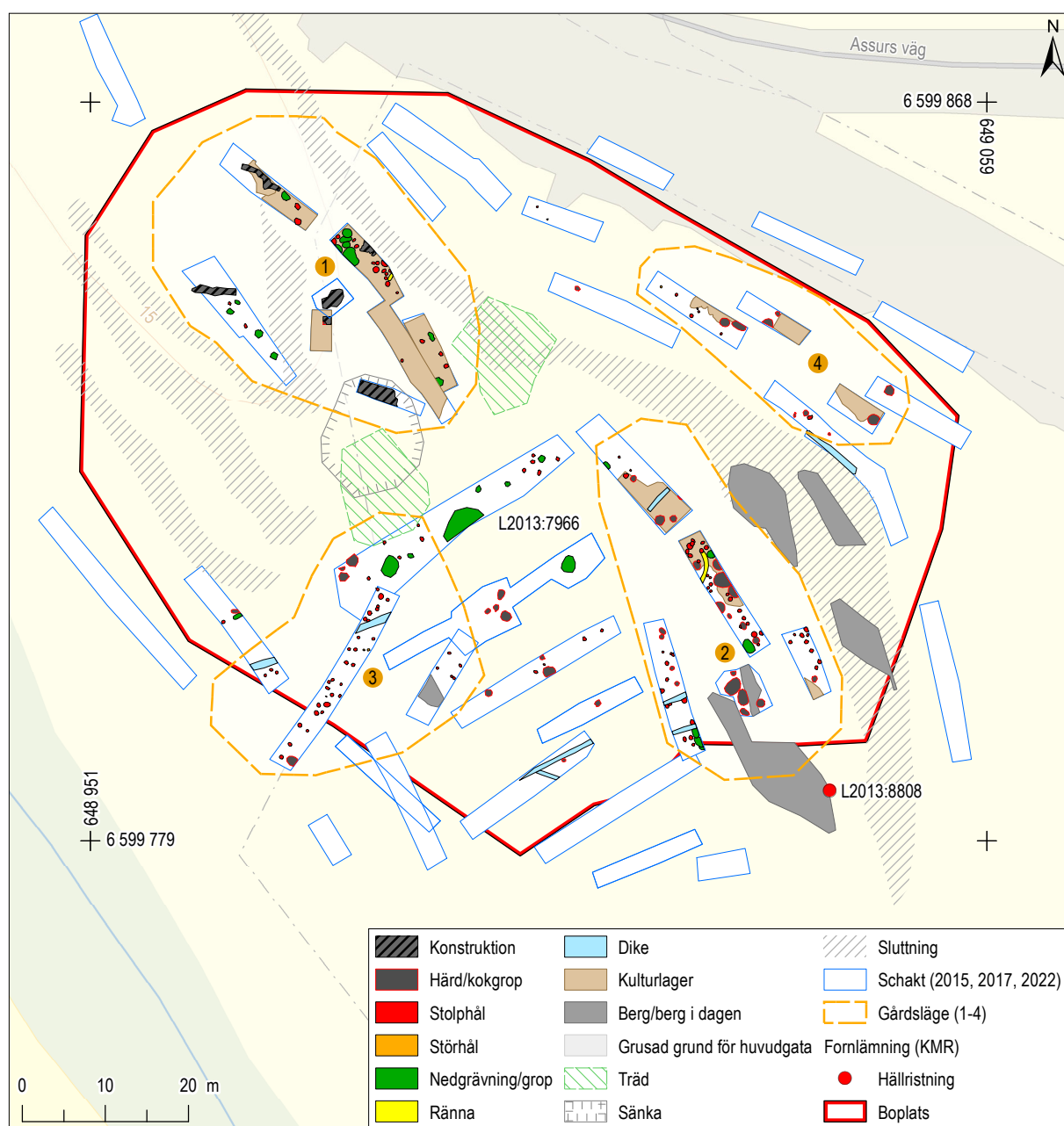
insatserna inom området uppgår den totala sökschaktade ytan till cirka 1350 m², motsvarande närmare 25 procent av förundersökningsområdet. Efter aktuell förundersöknings resultat reviderades fornlämningens utbredning till att i stället uppta totalt 6990 m², motsvarande en mellanstor fotbollsplan i yta.

Figur 14. Anläggningar och kulturlager som påträffades vid aktuell förundersökning. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:800.

De koncentrationer av anläggningar och lager som noterades vid den föregående arkeologiska förundersökningen (Lindwall 2017), kunde bekräftas vid den föreliggande förundersökningen (figur 15). Fyra områden med kulturlager och/eller med hög koncentration av anläggningar har identifierats inom förundersökningsområdet, varav två delvis stack in i den del av området som planeras bli naturområde. Dessa fyra områden kommer nedan beskrivas som gårdslägen med numreringen 1–4. De benämns inte gårdslägen för att det tolkas ha

funnits fyra samtida gårdar inom fornlämningens utbredning utan för att en bosättning flyttat runt inom området. Gårdsläge 1 och 2 uppvisade mer omfattande lämningar, framför allt med mäktiga kulturlager och en större variation av anläggningar, medan gårdsläge 3 och framför allt gårdsläge 4 eventuellt representerar mer boplatssperiferiska, men förtätade, lämningar. Mellan dessa fyra områden har det även påträffats enstaka anläggningar som inte direkt kan kopplas till någon av de mer koncentrerade lägena.

Figur 15. Samtliga anläggningar och lager som påträffats inom fornlämning L2013:7966 genom åren, tillsammans med samtliga sökschakt och topografiska detaljer. På kartan är även de definierade gårdslägena markerade. För mer detaljerade planer över gårdslägena 1–4 se figur 19, 24, 29 och 32. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:800.

Figur 16. Schakten som togs upp inom gårdsläge 1 blottade tjocka kulturlager och mångtaliga anläggningar. På bilden syns schakt 2 och 3. Foto från sydöst.

Totalt påträffades 127 anläggningar och sex lager i sammanlagt tolv schakt. Anläggningarna bestod av stolphål, hårdar, gropar, nedgrävningar, störhål, rännor, stenläggningar och en stensamling. Sammanlagt undersöktes 14 av de framkomna anläggningarna till hälften och fem av lagren undersöktes med rutgrävning. De undersökta anläggningarna och lagren förhöll sig enbart till de definierade gårdslägena med en viss variation mellan antalet undersökta anläggningar kontra undersökta kul-

turlager inom respektive läge. Exempelvis saknades kulturlager inom gårdsläge 3 och då undersöktes ett större antal anläggningar i stället. Det motsatta var rådande inom gårdsläge 1, där kulturlager var i det närmsta heltäckande och därför prioriterades att undersökas (figur 16). Det primära syftet vid de undersökta anläggningarna var att förenkla provtagning för makrofossilanalys och ^{14}C -dateringar inom gårdslägena samt insamlandet av fynd.

Gårdsläge 1

Gårdsläget ligger i områdets högst belägna del, där flera plana avsatser finns i en markant nordvästsluttning, och består av komplexa lämningar med flertalet lämningstyper och överlagringar. Området ligger på en nivå cirka 14–14,80 meter över havet. Större delen av det markerade området täcks av kulturlager, uppskattningsvis omkring 400 m². Stolphål, gropar, odefinierade nedgrävningar, åtminstone en ränna och en härd samt ett antal stenkonstruktioner påträffades (figur 17). Anläggningarna framkom både på och under de mäktiga kulturlagren. Inga tydliga strukturer, som exempelvis hus, gick att se bland de framkomna anläggningarna. Anläggningstätheten antyder dock att flera, möjligen överlagrande, konstruktioner har stått på platsen.

De tidigare påträffade stenkonstruktionerna i området bestod av två stenrader i områdets högre del och en samling av fem stenar ungefär i mitten av området, där den sistnämnda konstruktionen vid den arkeologiska utredningen bedömdes utgöra ett röjningsröse (Björklund & Sundin 2015, s. 15; figur 19). Vid den föreliggande förundersökningen påträffades ytterligare en stensamling, omkring fem meter nordost om den första. Stensamlingen hade ett kulturlager (129) som gick upp mot stenarna, och bedömdes att vara forntida i sin konstruktion även om funktionen inte kunde klarläggas inom förundersökningen.

Vid den aktuella förundersökningen påträffades även en stenläggning i området centrala del (figur 18). Stenläggningen (251) framkom i en ruta (128: 1791) som grävdes i kulturlagret (128). Ett tunt tramlager (250) låg på stenarna och en härd (249) påträffades i stenläggningen.

En större sänka, cirka 12 x 14 meter stor, låg i områdets sydöstra del (figur 19). Botten av svackan var stenlagd (150) och kanterna var markerade med något större stenar. Sänkan var därpå fylld med skräp från första halvan av 1900-talet. Skräplagret bestod till största del av metallföremål samt glasflaskor och

Kontext	Objekt
<i>Förundersökning 2022, schakt 2–4 (se bilaga 2)</i>	
128–129	Kulturlager
130–132	Grop
133–134	Nedgrävning
135–148	Stolphål
149	Ränna
150	Stenläggning
247	Stensamling
248	Stolphål
249	Härd
250	Tramlager
251	Stenläggning

Figur 17. Samtliga anläggningar och lager som påträffats inom gårdsläge 1, med kontextnummer och objektstyp (se även figur 19).

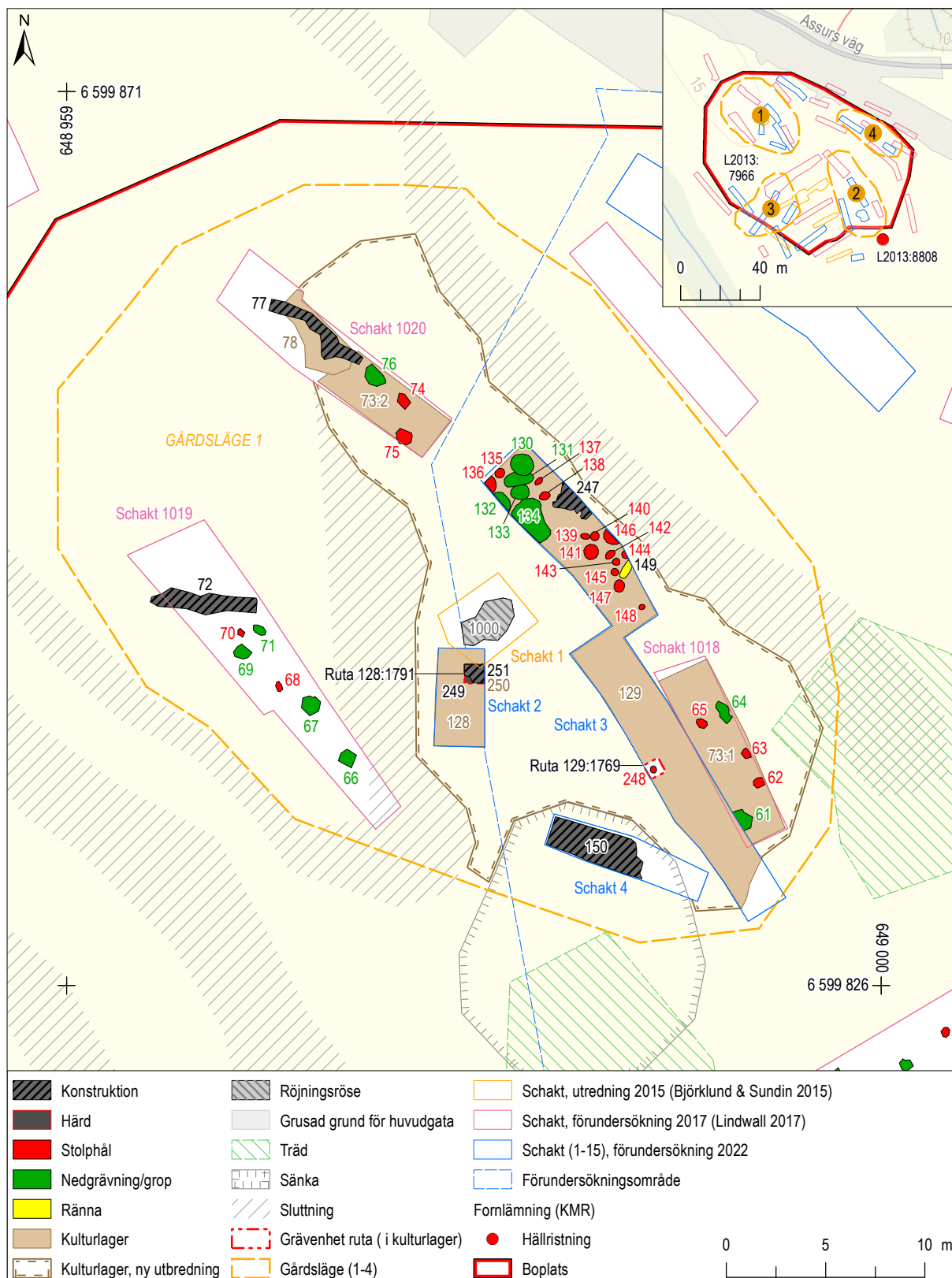
Kontext	Objekt
<i>Förundersökning 2017, schakt 1018–1020 (Lindwall 2017, s. 14–15, 22–23)</i>	
61	Grop
62–63	Stolphål
64	Grop
65	Stolphål
66–67	Grop
68	Stolphål?
69	Grop
70	Stolphål?
71	Grop?
72	Stenrad
73:1–2	Kulturlager
74–75	Stolphål
76	Grop
77	Stenrad
78	Kulturlager

Kontext	Objekt
<i>Utredning 2015, schakt 1 (Björklund & Sundin 2015, s. 15, 22)</i>	
1000	Röjningsröse

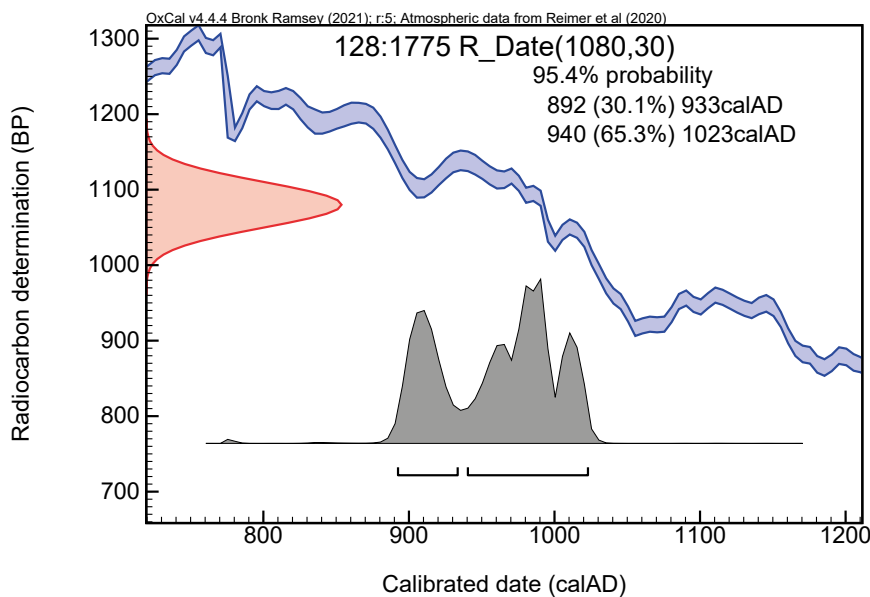

Figur 18. En stenläggning (251) med ett tramlager påträffades under ett tjockt kulturlager (128). I rutans övre högra hörn anar man kanten av en härd (249). Foto från norr.

behållare. Skräpet har troligen deponerats på plats under 1900-talets förra hälft, då en väg löpte genom förundersökningsområdet i nordväst – sydostlig riktning ned mot en bro (se figur 9 och 10). Av själva vägen fanns enbart ett tunt skikt med rundad sten direkt under grästorven i den norra delen av schakt 3.

Figur 19. Gårdsläge 1 med påträffade anläggningar och kulturlager. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:300. Översikt med samtliga gårdslägen inom boplats L2013:7966 med bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3000.

Figur 20. Grafen visar dateringen av kulturlager 128 (prov 128:1775). Dateringen är utförd av International Chemical Analysis Inc. och grafen är skapad med Oxcal v. 4.4.4.

Analyser och datering

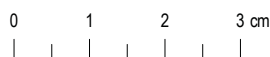
Makrofossilprover från kulturlagren påvisade en förekomst av kubb- eller brödvete, samt odefinierat och fragmenterat säd och korn (bilaga 4). På grund av de förkollnade kornens korta egenålder valdes ett sådant fragment ut för ^{14}C -analys, för att få en så exakt datering som möjligt. Dateringen av det analyserade kubb- eller brödvetet blev 890–1030 e.Kr., det vill säga vikingatid (figur 20).

Det osteologiska materialet från gårdsläge 1 utgjorde 93 procent av det totala materialet från förundersökningen, det vill säga 282,22 gram av totalt 305,42 gram. En analys av materialet visade att en variation av däggdjur fanns representerade. Den övervägande största delen utgjordes av nötkreatur men även svin och får (eller get) förekom. Vissa ben kunde endast konstateras bestå av däggdjur, och i vissa fall av mellanstort till större däggdjur. Samtligt osteologiskt material påträffades i de två mäktiga kultur-

lagren (128 och 129). Av det relativt begränsade osteologiska materialet kunde man se en tendens att benen som kom från nöt motsvarade köttrika delar från djuret, medan benen från svin och får (eller get) i stället kom från köttfattiga delar. Där ålder kunde bestämmas hade inget av djuren uppnått hög ålder (bilaga 5).

Fynd

Förutom ett fåtal fynd av bränd lera och lerklining som påträffades i ett stolphål (248; F248:1767:1–2), återfanns samtliga övriga fynd i kulturlagren (bilaga 3). Till största del utgjordes fynden av bränd lerklining men även ett fåtal föremål av järn påträffades, samt fragmenterade delar av vävtyngder. Keramik och en malstenlöpare påträffades även i lagret centralt inom gårdsläget. Malstenlöparen var i en mindre storlek vilket indikerar att föremålets brukats av små händer, möjligtvis av barn (figur 21).

Figur 21. Några av de fynden på påträffades inom området för gårdsläge 1. Fynden motsvarar ett förväntat material från en järnåldersboplats. Skala 1:1.
 A. Den lilla malstenslöparen (F128:1774:1)
 B. Skärvor från ett keramikkrärl (F128:1777:1)
 C. Bränd lerklining (F129:1765:1)
 Fragment från en eller flera vävtyngder:
 D. F129:284:2, E. F129:1773:2, F. 129:287:2

Gårdsläge 2

Gårdsläget ligger på en avlång höjd avgränsad av blottade berghällar med en markant sluttning åt öst och nordöst, på en nivå cirka 13–13,50 meter över havet. Gårdsläget består av komplexa lämningar med flertalet lämningstyper och överlagringar (figur 22 och 23). Stora områden av det markerade området verkar täckas av kulturlager, uppskattningsvis sammanlagt 250 m² (figur 24). Kulturlagren kan troligen kopplas till de flertalet härdar som finns i området, men även till övriga aktiviteter. Förutom kulturlager och härdar påträffades ett stort antal stolphål samt ett antal gropar, odefinierade nedgrävningar och en ränna i området. Flertalet anläggningar var synliga genom kulturlagret (245) och möjligen går fler att finna under lagret.

Trots att inga tydliga konstruktioner, så som hus, gick att urskilja bland de påträffade anläggningarna, påträffades ett par linjer med stolphål i schakt 7 och i den föregående arkeologiska förundersökningens schakt 1002 (figur 24). Linjerna med stolphål, som båda löper i nordväst – sydöstlig riktning, motsvarar möjligen takbärande eller väggbärande stolprader till hus som stått på platsen.

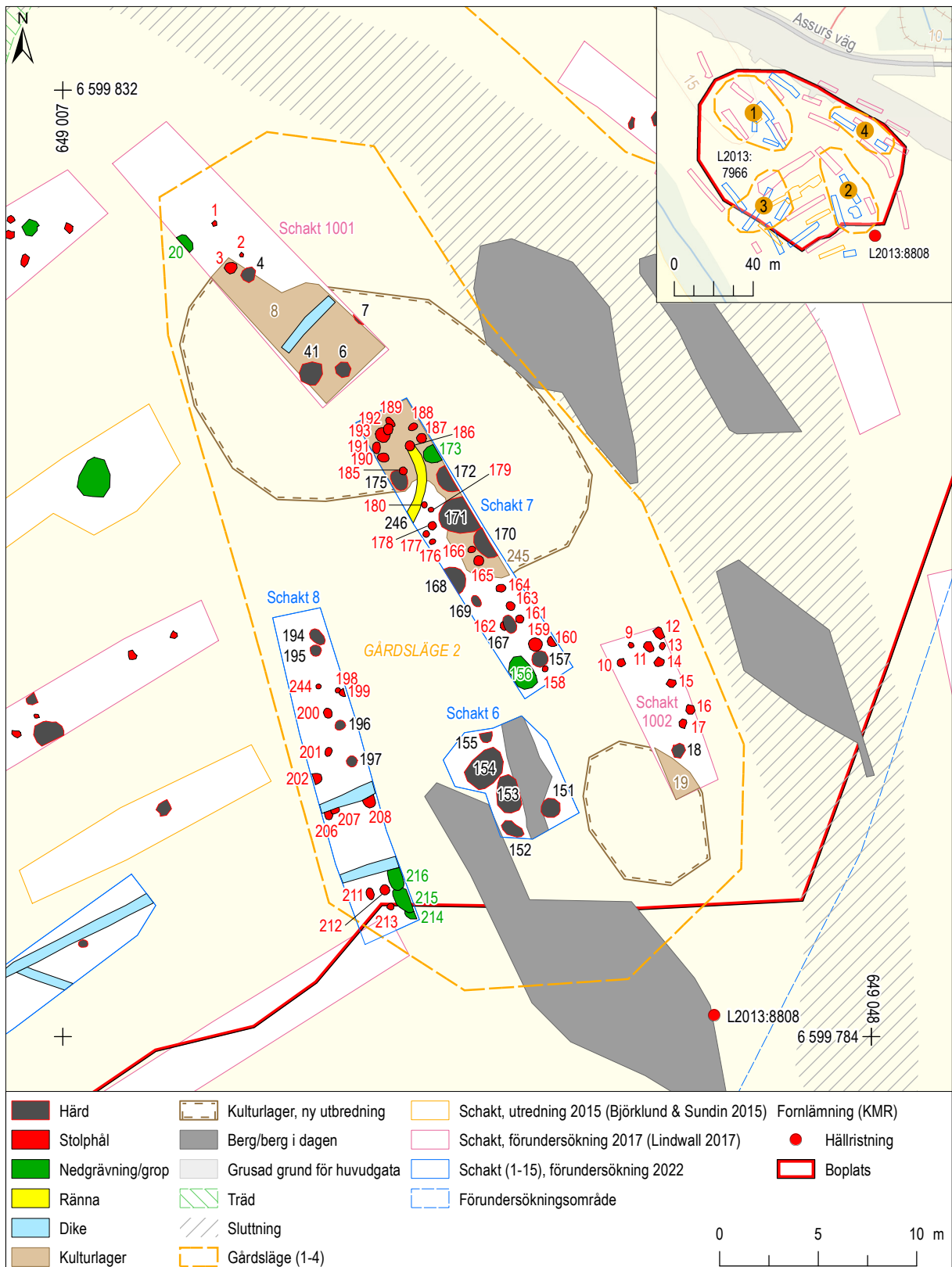
Kontext	Objekt
<i>Förundersökning 2022, schakt 6–8 (se bilaga 2)</i>	
151–155	Härd
156	Grop
157	Härd
158–166	Stolphål
167–172	Härd
173	Grop
175	Härd
176–180	Stolphål
185–193	Stolphål
194–197	Härd
198–202	Stolphål
206–208	Stolphål
211–213	Stolphål
214	Nedgrävning
215–216	Grop
244	Stolphål
245	Kulturlager
246	Ränna

Kontext	Objekt
<i>Förundersökning 2017, schakt 1001–1002 (Lindwall 2017, s. 14–15, 21–22)</i>	
1–3	Stolphål
4	Härd
6–7	Härd
8	Kulturlager
9–17	Stolphål
18	Härd
19	Kulturlager
20	Grop
41	Härd

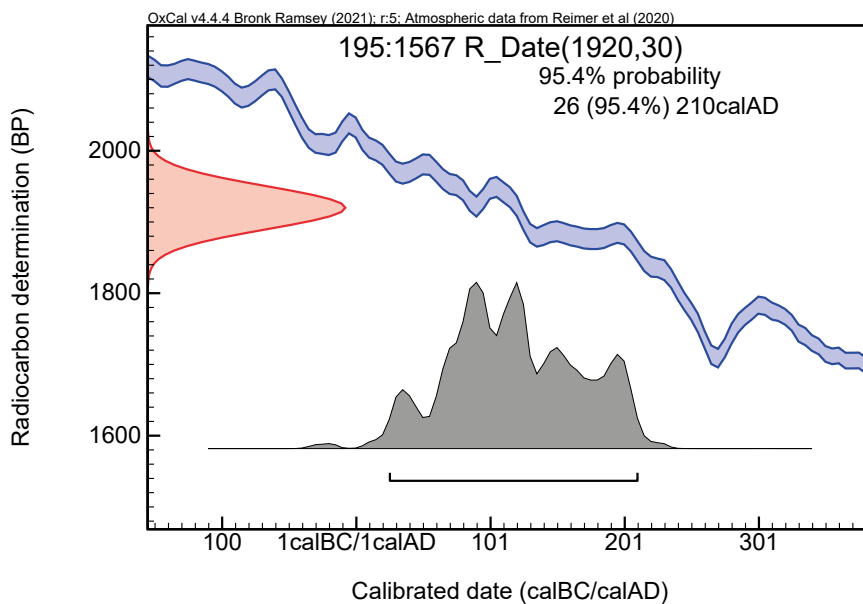
Figur 22. Samtliga anläggningar och lager som påträffats inom gårdsläge 2, med kontextnummer och objektstyp (se även figur 24).

Figur 23. Några av de härdar i schakt 6 i södra delen av gårdsläge 2. Härdarna ligger upp mot en berghäll. Ungefär 10 meter längre söderut på samma berghäll finns skålgropsförekomsten L2013:8808. Foto från norr.

Figur 24. Gårdsläge 2 med påträffade anläggningar och kulturlager. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:300. Översikt med samtliga gårdslägen inom boplat L2013:7966 med bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3000.

Figur 25. Grafen visar dateringar av härd 195 (prov 195:1567). Dateringen är utförd av International Chemical Analysis Inc. och grafen är skapad med Oxcal v. 4.4.4.

Analyser och datering

Makrofossilprover från kulturlager och undersökta anläggningar samlades in från området och resulterade endast i en variation av träkol, som troligen återspeglar den högre tätheten av härdar i området (bilaga 4). Träkol insamlad från en undersökt härd (195) där man enbart eldat med björk, skickades för ^{14}C -analys och daterades till 20–210 e.Kr. (figur 25). Då dateringen är utförd på träkol bör verkets egenålder tas i beaktande. Björkar kan bli upp till 300 år gamla, vilket grovt sett ger en datering någonstans i spannet 20–510 e.Kr. Däremot är det inte speciellt troligt att man har eldat med ett sådant gammalt träd, eller att det analyserade träkolet är en del av den äldsta delen av trädet, vilket talar för en äldre datering.

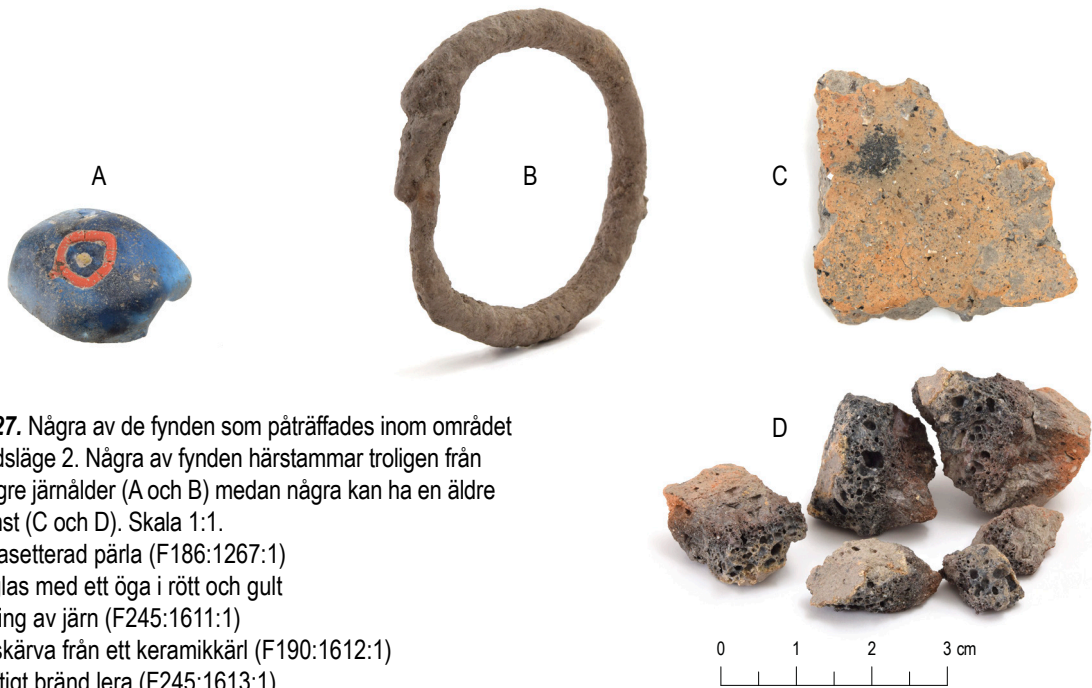
Endast två fragment obränt ben påträffades i ett stolphål (161) i schakt 7. Materialet utgjordes av ben från nötkreatur och av ett odefinierat däggdjur. Benet från nötkreaturen kom från en köttfattig del av djuret (mellanfotsben; bilaga 5).

Fynd

De flesta fynden påträffades i stolphål som var grävda genom ett kulturlager (245), där resterande fynd framkom (figur 26). Fynden i lagret utgjordes av hårt bränd, delvis sintrad lera, en ring av järn och av lerklining. I fyra olika stolphål påträffades en skärva keramik, en hårt bränd och sintrad bit lera, en spik med rektangulärt tvärsnitt och huvud samt en halv fasetterad glaspärkla i blått glas med en punktcirkeldekoration av opakt glas i rött och gult (figur 27). Pärlan kan typologiskt placeras in i den yngre järnåldern. Det finns liknande pärlor funna på Lovö daterade till 700-talet (Petré 2011, s. 250, 294), men enligt Historiska museets samlingars söktjänst har det även påträffats liknande pärlor i vikingatida kontexter (SHM, fasetterad pärla).

Figur 26. Schakt 7 där många av fynden påträffades. Kulturlager 245 framkom i stora delar men en del anläggningar var även synliga i lagret. Man kan till exempel ana ränna 246 centralt i bild. Foto från nordväst.

Figur 27. Några av de fynden som påträffades inom området för gårdsläge 2. Några av fynden härstammar troligen från den yngre järnålder (A och B) medan några kan ha en äldre härkomst (C och D). Skala 1:1.

A. En fasetterad pärla (F186:1267:1)

i blått glas med ett öga i rött och gult

B. En ring av järn (F245:1611:1)

C. En skärva från ett keramikkrärl (F190:1612:1)

D. Kraftigt bränd lera (F245:1613:1)

Gårdsläge 3

Gårdsläget ligger på cirka 13 meter över havet, på den södra sidan impedimentet och ungefär 30 meter från Önstabäcken. Lämningarna utgjordes till största del av stolphål men även av störhål, gropar och härdar (figur 28 och 29). Den höga intensiteten av stolphål, framför allt i områdets centrala del, indikerar att flera byggnader eller andra stolpburna konstruktioner, som bland annat hägnader, stått på platsen. Ett möjligt fyrstolpshus fanns i områdets östra del. Fyrstolpshuset var 1,60 x 2–2,40 x 2 meter stort och var aningen trapetsoid i sin utformning, med ett tydligt bredare spann mellan två av stolparna. De något speciella utformningen på huset känns igen från andra undersökta fyrstolpshus. Den rumsligt närmaste boplaten med förekomst av ett snarlikt fyrstolpshus var beläget inom L2013:5348 och som undersöktes 2008 lite drygt en kilometer nordväst om aktuell lämning (Hed Jakobsson & Lindblom 2011, s. 22, 27, 120). Utöver det mindre stolpburna huset påträffades inga tydliga strukturer.

Anläggningarna, och därmed lämningens utbredning, antas avta strax utanför den södra delen av schakt 1. Dels har omkringliggande sökschakt varit tomma på antikvariska lämningar, dels så börjar terrängen sluta ned mot bäckfåran. Det är möjligt att enstaka anläggningar finns utanför definierad lämning, men boplatsens huvudsakliga koncentration finns runt impedimentet. Eventuella kringliggande anläggningar får bedömas utgöra spridda aktiviteter

Kontext	Objekt	Kontext	Objekt
Förundersökning 2022, schakt 1, 12–13 (se bilaga 2)		Förundersökning 2017, schakt 1003 (Lindwall 2017, s. 21–22)	
101–107	Stolphål	29	Stolphål
108–109	Störhål	30	Grop
110–111	Stolphål	31–33	Stolphål
113–125	Stolphål	34	Grop
127	Härd	35	Stolphål
218–225	Stolphål	36–38	Härd
240–243	Stolphål	39	Stolphål

Figur 28. Samtliga anläggningar och lager som påträffats inom gårdsläge 3, med kontextnummer och objektstyp (se även figur 29).

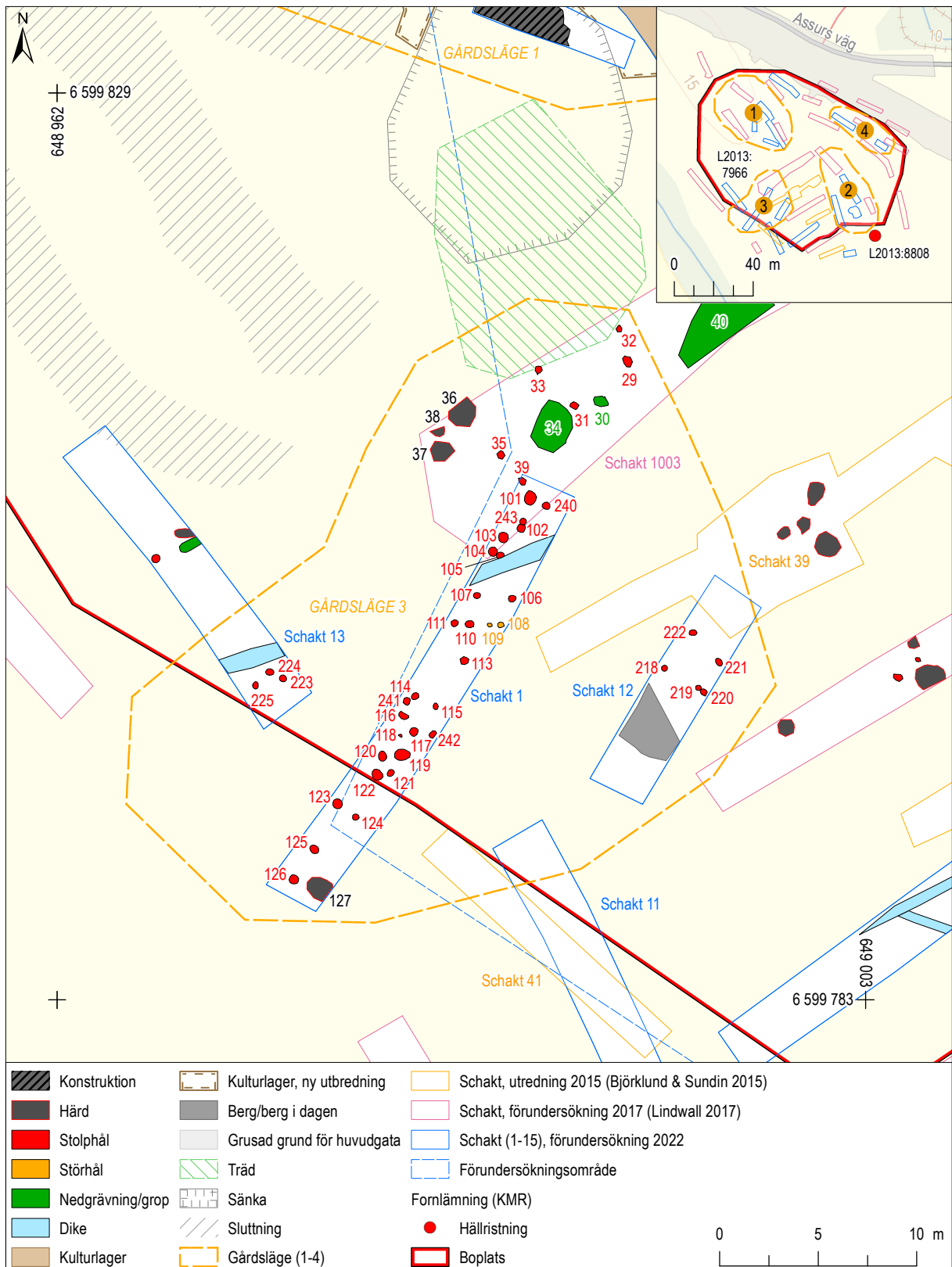
i boplatsens närhet då man uppehållit sig i området under mycket lång tid.

Analys

Makrofossilprover från de undersökta stolphålen visade på ett magert innehåll (bilaga 4). Endast ett par av stolphålen innehöll träkol, som till övervägande del var fragmentariskt. I det fall materialet kunde artbestämmas bestod träkolet av ek (102). I samma stolphål (102) påträffades även ett fragmenterat obränt ben, som enligt den osteologiska analysen bestod av ett höftben från mellanstort däggdjur som uppvisade huggspår från slakt eller styckning (bilaga 5).

Fynd

Inga fynd förutom det ovan nämnda obrända benet påträffades inom gårdsläget.

Figur 29. Gårdsläge 3 med påträffade anläggningar och kulturlager. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:300. Översikt med samtliga gårdslägen inom boplats L2013:7966 med bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3000.

Gårdsläge 4

Gårdsläget ligger nedanför en slänt, norr om gårdsläge 2. Kulturlager, härdar, stolphål och ett större störhål påträffades i området vid den aktuella förundersökningen (figur 30 och 32). Vid de tidigare arkeologiska insatserna påträffades det ett flertal härdar, en kokgrop, ett stolphål samt ett kulturlager som troligen är densamma som det ena kulturlagret som identifierades vid aktuell förundersökning (Lindwall 2017, s. 14f).

De två kulturlagren (230 och 234) som påträffades inom området har en uppskattad sammanslagen utbredning på omkring 100 m². Kulturlagren förhöll sig rumsligt till flera härdar och uppvisade inslag av kol, skörbränt och skärvtigt stenmaterial samt bränd lera i sina sammansättningar, vilket ytterligare förstärker samhörigheten med härdarna.

Stolphål av både större och mindre dimensioner påträffades inom området, vilket möjligen kan indikera att både hägnader och hus kan ha stått på platsen. De mindre, ej undersökta stolphålen låg på linje med det större störhålet (239). Möjligen består samtliga anläggningar i linjen av störhål efter grövre störrar som möjligen utgjort ett hägn.

Vid tidigare arkeologisk förundersökning påträffades det spridda anläggningar nordväst om markerat område som möjligen även perifert tillhör

Kontext	Objekt	Kontext	Objekt
Förundersökning 2022, schakt 14–15 (se bilaga 2)		Förundersökning 2017, schakt 1009, 1012–1013 (Lindwall 2017, s. 21–22)	
229	Härd	49	Härd
230	Kulturlager	50	Dike
231–232	Härd	51	Stolphål
233	Stolphål	52–53	Härd
234	Kulturlager	55–56	Härd
235–238	Stolphål	57	Kokgrop
239	Störhål	58	Kulturlager

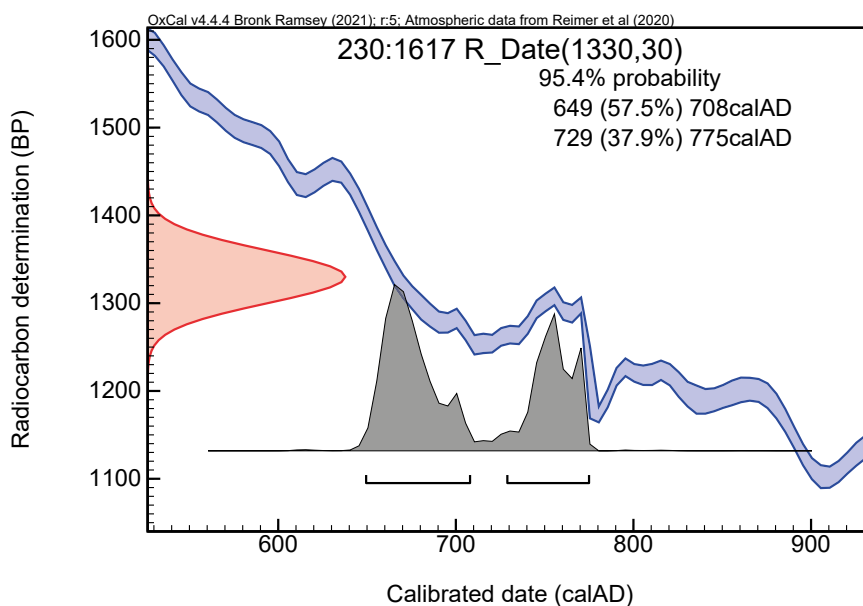
Figur 30. Samtliga anläggningar och lager som påträffats inom gårdsläge 4, med kontextnummer och objektstyp (se även figur 32).

konstruktionerna inom gårdsläget. Framför allt den möjliga hägnadsraden fortsätter troligen även åt detta håll.

Analys och datering

Makrofossilprover från de båda kulturlagren samt det undersökta störhålet visade på fragmenterad säd och små bitar av bränd lera och ben. I störhålet (239) påträffades det endast fragmenterade bitar kol (bilaga 4).

På grund av det fragmenterade sädets låga egenålder valdes materialet ut för att genomgå en ¹⁴C-analys, för att få en så exakt datering som möjligt. Dateringen av det fragmenterade sädet blev cirka 640–780 e.Kr., det vill säga senare delen av vendeltid (figur 31).

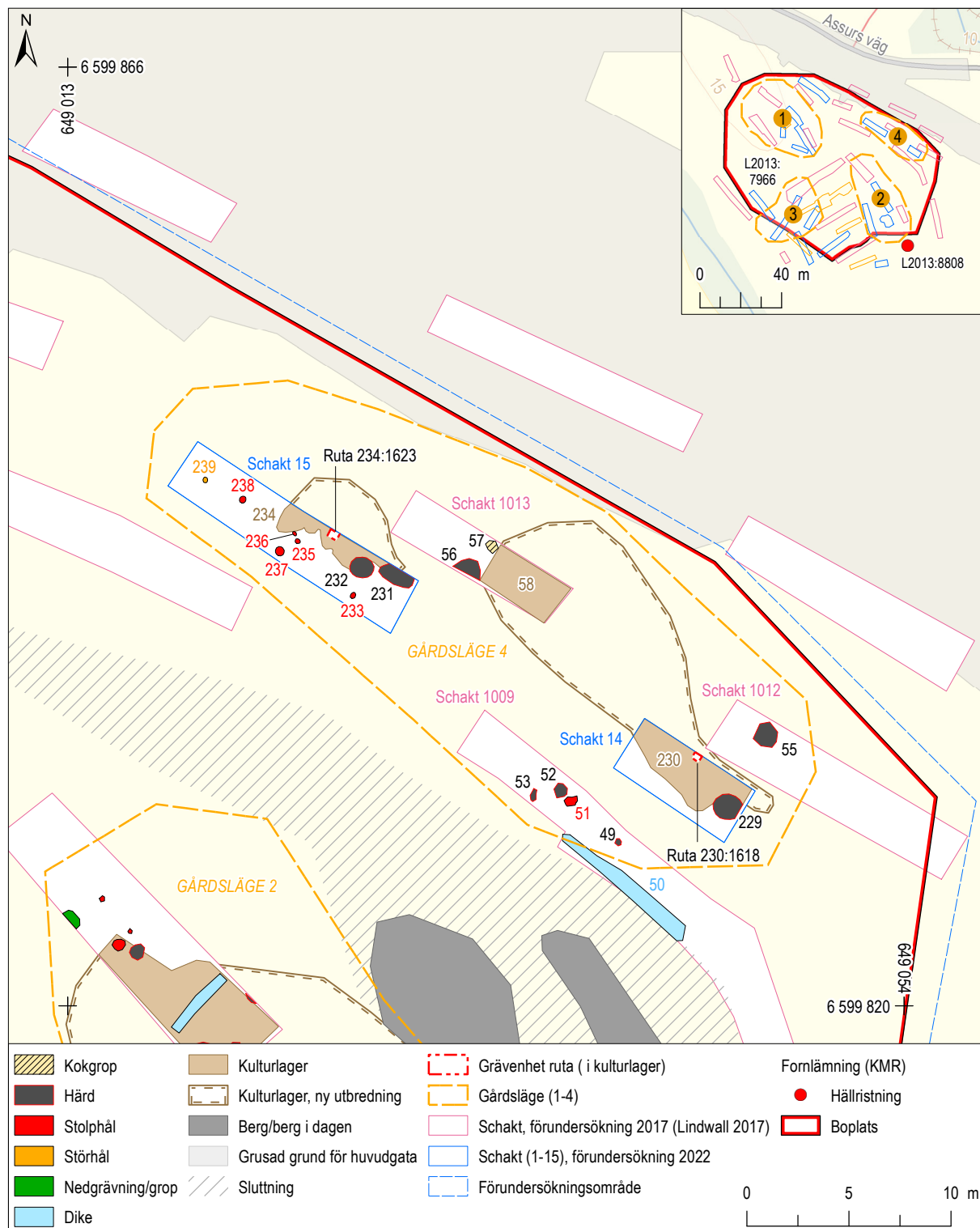

Figur 31. Grafen visar dateringar av kulturlager 230 (prov 230:1617). Dateringen är utförd av International Chemical Analysis Inc. och grafen är skapad med Oxcal v. 4.4.4.

Fynd

Inga fynd påträffades inom gårdsläget under aktuell förundersökning, men brända och obrända ben påträffades vid den föregående arkeologiska förundersökningen (Lindwall 2017, s. 15). Benen påträffades i kulturlager 58, som troligen motsvarar kulturlager 230 inom aktuell förundersökning (figur 30 och 32).

sökningen (Lindwall 2017, s. 15). Benen påträffades i kulturlager 58, som troligen motsvarar kulturlager 230 inom aktuell förundersökning (figur 30 och 32).

Figur 32. Gårdsläge 4 med påträffade anläggningar och kulturlager. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:300. Översikt med samtliga gårdslägen inom boplat L2013:7966 med bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3000.

Övriga lämningar

Ett antal anläggningar, som påträffats under alla tre arkeologiska insatser vid fornlämningen, ligger mellan eller utanför de ovan definierade områdena med förtätande anläggningar och lager (figur 33 och 34). Dessa kan tolkas representera aktiviteter som skett vid boplatsens utkant och som inte vare sig ackumulerat lager eller förtätning av anläggningar. Då anläggningarna ligger förhållandevist glest och spritt inom fornlämningsområdet, går det inte att med säkerhet säga vilken av de definierade gårdslägena de tillhör.

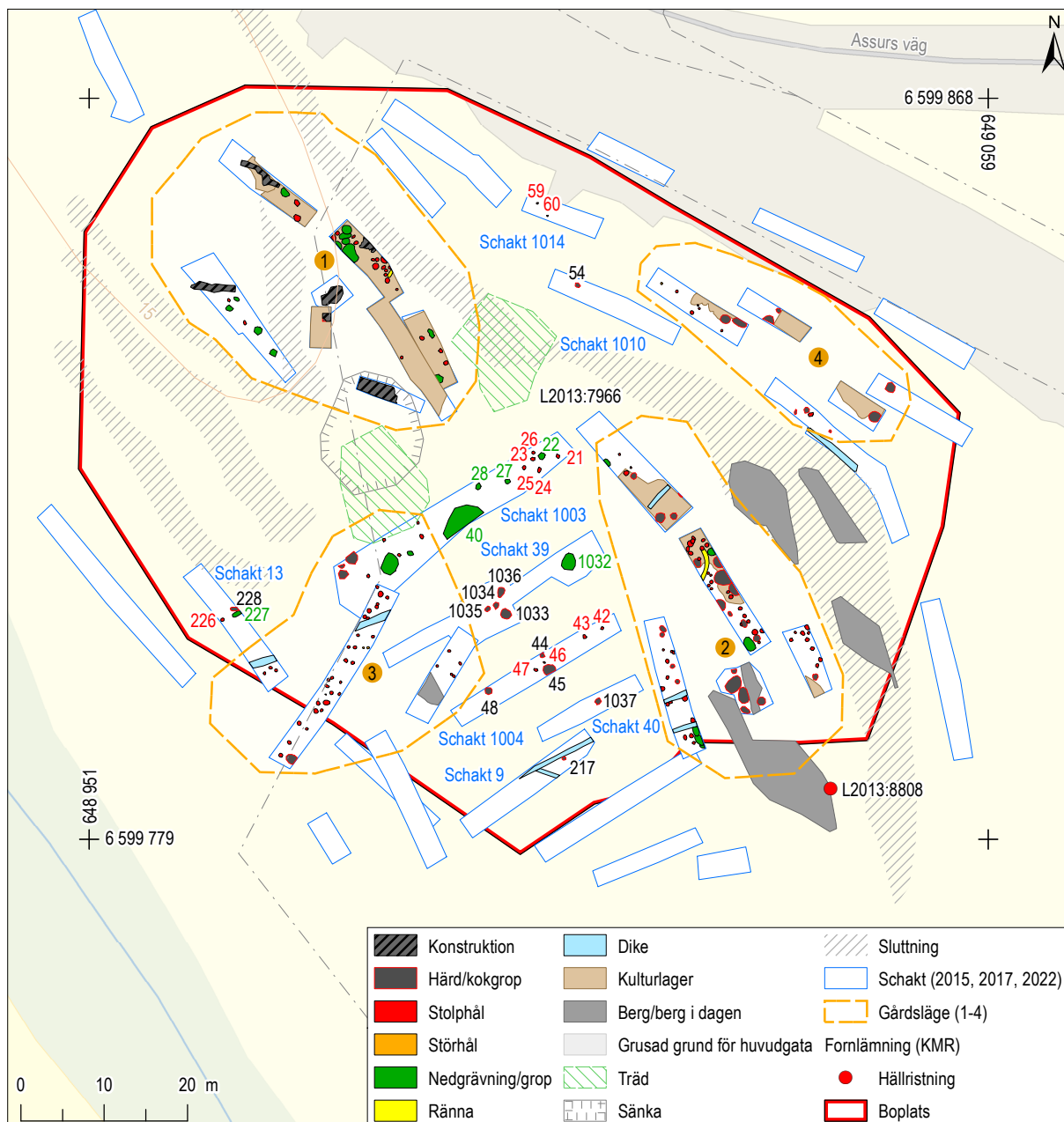
Lämningarna består till största del av härdar men även av stolphål och gropar eller nedgrävningar. De flesta av anläggningarna påträffades vid den föregående arkeologiska förundersökningen 2017, men även ett mindre antal påträffades under utredningen 2015 och under den aktuella förundersökningen.

Kontext	Objekt
<i>Förundersökning 2022, schakt 9 och 13 (se bilaga 2)</i>	
217	Härd
226	Stolphål
227	Nedgrävning
228	Härd

Figur 33. Samtliga anläggningar och lager som påträffats och som inte kan kopplas till något av gårdslägena, med kontextnummer och objektstyp (se även figur 34).

Kontext	Objekt
<i>Förundersökning 2017, schakt 1003–1004, 1010, 1014 (Lindwall 2017, s. 14–15, 21–22)</i>	
21	Stolphål
22	Grop
23–26	Stolphål
27–28	Grop
40	Sprängstengrop
42–43	Stolphål
44–45	Härd
46–47	Stolphål
48	Härd
54	Härd
59–60	Stolphål

Kontext	Objekt
<i>Utredning 2015, schakt 39–40 (Björklund & Sundin 2015, s. 15, 22)</i>	
1032	Grop
1033–1037	Härd

Figur 34. Anläggningar som inte tydligt har kunnat kopplas till något av de förtätade områdena (gårdsläge 1–4). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:800.

SAMMANFATTANDE TOLKNING

Fornlämningen har stor potential, inte bara som enskilt boplatssområde med komplexa lämningar, utan även i sitt rumsliga sammanhang. Närområdet är rikt på fornlämningar där bebyggelsemönster, social stratifiering, kultutövande och landutnyttjande är tydlig framträdande.

Boplatslämningarna som ligger som ett pärlband mellan Önstabäcken och Sätträbäcken förhåller sig till morän- och bergblottade höglägen vilket antagligen gjort boplatserna dränerade, även under de perioder platserna legat strandnära och de omkringliggande lerslätterna varit sankta. Man kan tänka sig att man under den äldsta strandnära etableringsfasen haft en mer kustnära och boskapsskötande prägel på hushållsnäringen, medan man under senare perioder även kunnat nyttja de avrunna och frodiga lermarkerna för odling.

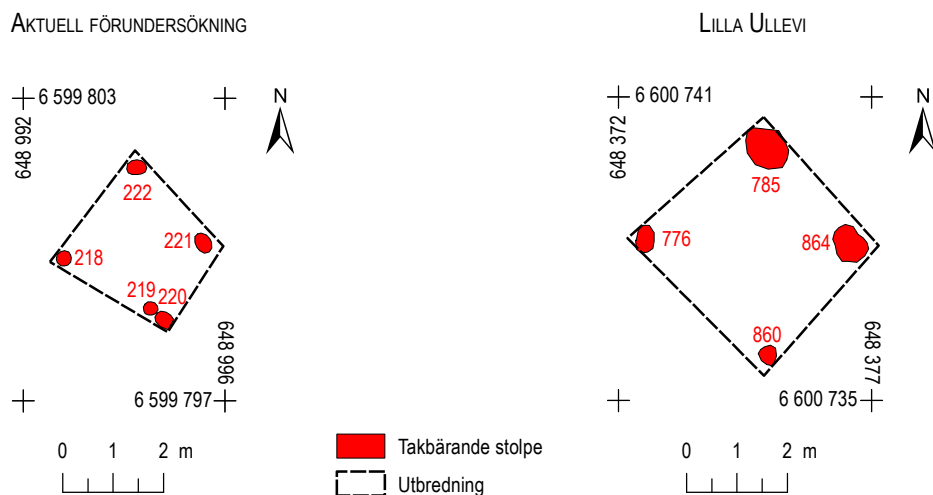
De utförda ¹⁴C-dateringarna är för få och för spridda för att ge en heltäckande och fullständig kronologisk bild över området, men de ger en fingervisning till platsens brukningstid. En kronologisk brukning av platsen kan vara en period från tidig romersk järnålder till senare delen av vikingatid.

Det aktuella boplatssområdet låg invid strandkanten runt tiden för Kristi födelse och den tidigaste ¹⁴C-dateringen visar på att man möjligen har etable-

rat sig på platsen runt samma tidpunkt. Gårdsläge 2 visar en datering, med reservation för det daterade materialets egenålder, att man befunnits sig på platsen under tidig romersk järnålder – folkvandringstid. Gårdsläget ligger också i direkt anslutning till skålgroparna (L2013:8808), vilket förstärker tolkningen till en äldre datering.

Det enda av de definierade gårdslägena som inte har daterats med hjälp av ¹⁴C-analys är gårdsläge 3. Inom gårdsläget påträffades det dock vad som tolkas vara ett så kallat fyrstolpshus (figur 35). Fyrstolpshusets konstruktion, med ett något längre spann mellan de nordvästra stolparna jämfört med de sydöstra, är ett utförande som känns igen från andra undersökta boplatser. Vid tidigare undersökta hus av samma byggnadstekniska utformning har det noterats att det bredare spannet har varit vänd mot ett större, treskeppigt konstruerat hus (se Hed Jakobsson & Lindblom 2011, s. 120 och där anförd litteratur). Vid aktuell undersökning har detta inte kunnat bekräftas, dock påträffades det rikligt med stolphål i riktningen av det bredare spannet som möjligen, och kanske till och med troligen, utgör en samtida huvudbyggnad.

Fyrstolpshuset som konstruktionstyp finns under lång tid och återfinns oftast i utkanten av bosättningen tillsammans med härdområden (Göthberg 2000,

Figur 35. Till vänster ser vi fyrstolpshuset som påträffades vid aktuell förundersökning och till höger är ser vi den snarlika konstruktionen som påträffades cirka en kilometer nordväst därom (Hämtad från Hed Jakobsson & Lindblom 2011, s. 28). Båda husen är i skala 1:150.

Figur 36. Förundersökningsområdet sett från ovan i lod. Norr är nedåt i bild.

s. 94ff). Det är därför möjligt att anse gårdsläge 3 som ett fullgott gårdsläge som inte ska tolkas vara en perifer aktivitetsyta till någon av de övriga gårdslägena. Avsaknaden av kulturlager, som påträffats vid de övriga gårdslägena, kan här möjligen förklaras av att platsen odlats i senare tid och att eventuella lager därmed försvunnit med tiden. De andra lägena har legat mer skyddat.

De tidigare undersökta fyrstolphusen med liknade utformning har daterats till folkvandringstid eller mellan det mer breda spannet romersk järnålder – vendeltid (Hed Jakobsson & Lindblom 2011, s. 120). Det är möjligt att även denna bosättning går att placeras in runt mitten av det första millenniet och kan då ses som en direkt efterföljare till gårdsläge 2.

Olikt de övriga tre gårdslägena består gårdsläge 4 troligen inte av en från de övriga åtskild bosättning utan snarare ska ses som ett aktivitetsområde. Platsen ligger framför allt i ett ur bosättningsavseende oattraktivt norrläge. Möjligen har det stått en mindre byggnad i området men vi ser i synnerhet spår efter intensiv eldning i härdar som ackumulerat kulturlager. En möjlig hägnadsrad av störar sträcker sig genom området som eventuellt har hägnat in aktivitetsområdet. Brukningsplatsen har daterats till senvendeltid (640–780 e.Kr.) och kan möjligen

kopplas ihop med gårdsläge 1, som daterats till vikingatid (890–1030 e.Kr.).

Gårdsläge 1 täcktes nästan helt av tjocka, fyndförande kulturlager genom vilka anläggningar var nedgrävda. Vid rutgrävning påträffades det även anläggningar under lagren vilket indikerar att platsen nyttjats intensivt under en längre tid, framför allt tidigare än vad ¹⁴C-dateringen antyder. Det daterade materialet från både gårdsläge 1 och 4 bestod av sädesslag, vilket även är en gemensam faktor som möjligen kopplar samman enheterna. Trots att de båda daterade proverna från respektive gårdsläge har ett tidsmässigt mellanrum på minst 110 år kan dateringarna, tillsammans med de mäktiga kulturlagren och anläggningstätheten, påvisa en lång och sammanhängande brukning. Man har säkerligen också uppehållit sig på områden som under tidigare perioder huserat själva gårdsenheten, vilket glaspärulan som påträffades vid gårdsläge 2 antyder. Pärulan som påträffades vid gårdsläge 2 antyder. Pärulan typologiska datering är tidsmässigt överens med brukningstiden för gårdsläge 1 och 4.

Som tidigare nämnts, tolkas inte de olika gårdslägena representera flera samtida gårdsenheter utan motsvarar troligen en och samma bosättning som under historiens gång flyttat runt inom det som idag utgör fornlämningsområdet (figur 36).

En uppskattning för en gårdsenhets utbredning över tid i Uppland och Mälardalen är mellan 50–400 meter, där en förtätning mellan gårdarna sker under senare delen av äldre järnålder (se bland annat Göthberg et al. 2014, s. 323, Henniuss 2012, s. 12 & Hjärthner-Holdar 1989, s. 116f).

Boplatsområdena mellan bäckarna, så som de är registrerade i Kulturmiljöregistret, befinner sig på ett avstånd på 80–140 meter från varandra. Endast ett fåtal av boplatserna är daterade men samtliga återfinns tillsammans med skålgropsförekomster, vilket indikerar att de möjligen har en etableringsfas under yngre bronsålder – äldre järnålder. De få daterade bosättningarna har ett äldsta daterat skede under romersk järnålder (Hallgren 2009, s. 30 & Hed Jakobsson & Lindblom 2011, s. 15), men troligen har man uppehållit sig i området tidigare än så. Inför anläggandet av galoppbanan Bro Park påträffades ett härdområde i anslutning till skålgropar cirka 1,5 kilometer nordväst om aktuellt område. Härdområdet tolkades som en kultplats där matlagning och betesdrift varit framträdande. Kultplatsen har brukats från yngre bronsålder till romersk järnålder med en mer intensiv fas kring tiden för Kristi födelse (Åhlström 2016, s. 26).

Vad som inbegripits i kultutövande har säkerligen varierat genom historien men det direkta närområdet har en påtagligt stark förekomst av kultindikerande lämningar och antydningar. Vi återfinner den ovan beskrivna eldanknutna kultutövningen från bronsålder och äldre järnålder, mångtliga skålgropsförekomster från samma period, både namnindikerade och undersökta kultplatser (Härnevi och Ullevi) från yngre järnålder och en sockenkyrka från 1100-talet belägen vid vad som antas vara en förhistorisk centralplats, som ofta även tolkas som ett centrum för kult (se bland annat Ljungkvist 2006, s. 82f och Lundqvist 1998, s. 192). Även om inga

kultindikerande lämningar, förutom skålgroparna, har påträffats inom det förundersökta området så har bosättningen existerat i närhet och samtid till all ovan uppräknat kultutövande.

Det verkar som att tiden för Kristi födelse är den mest expansiva bosättningsperioden i närområdet, och det är också runt denna tid vi kan ana den första närvaron inom det aktuella området. Vid denna tid låg platsen strandnära och det är därför troligt att man förde en boskapsskötande ekonomi. De sankna närliggande markerna, som troligen till stora delar bestod av strandängar, kan ha nyttjades som betesmarker, möjligen i förening med ett fiskebruk även om inga sådana indikationer påträffades vid aktuell arkeologisk förundersökning.

När den yngre järnåldern tog vid hade landet stigit ytterligare och strandkanten låg cirka 600 meter längre åt sydöst. De tidigare sankna lermarkerna hade nu troligen i stället bildat frodiga jordar lämpade för odling, samtidigt som de strandnära markerna fortfarande passade för bete. Det är dessutom först under den yngre järnåldern som vi ser agrara spår i det analyserade materialet i form av kubb- eller brödvete och fragmenterad säd. Även om det analyserade materialet är för litet för att dra några konkreta slutsatser, så kan materialet avspegla en förändring i näringsekonomin kopplad till gården. Det osteologiska materialet visar dock att man fortsatte med djurhållning, eventuellt i en specialiserad köttproduktion, under yngre järnålder.

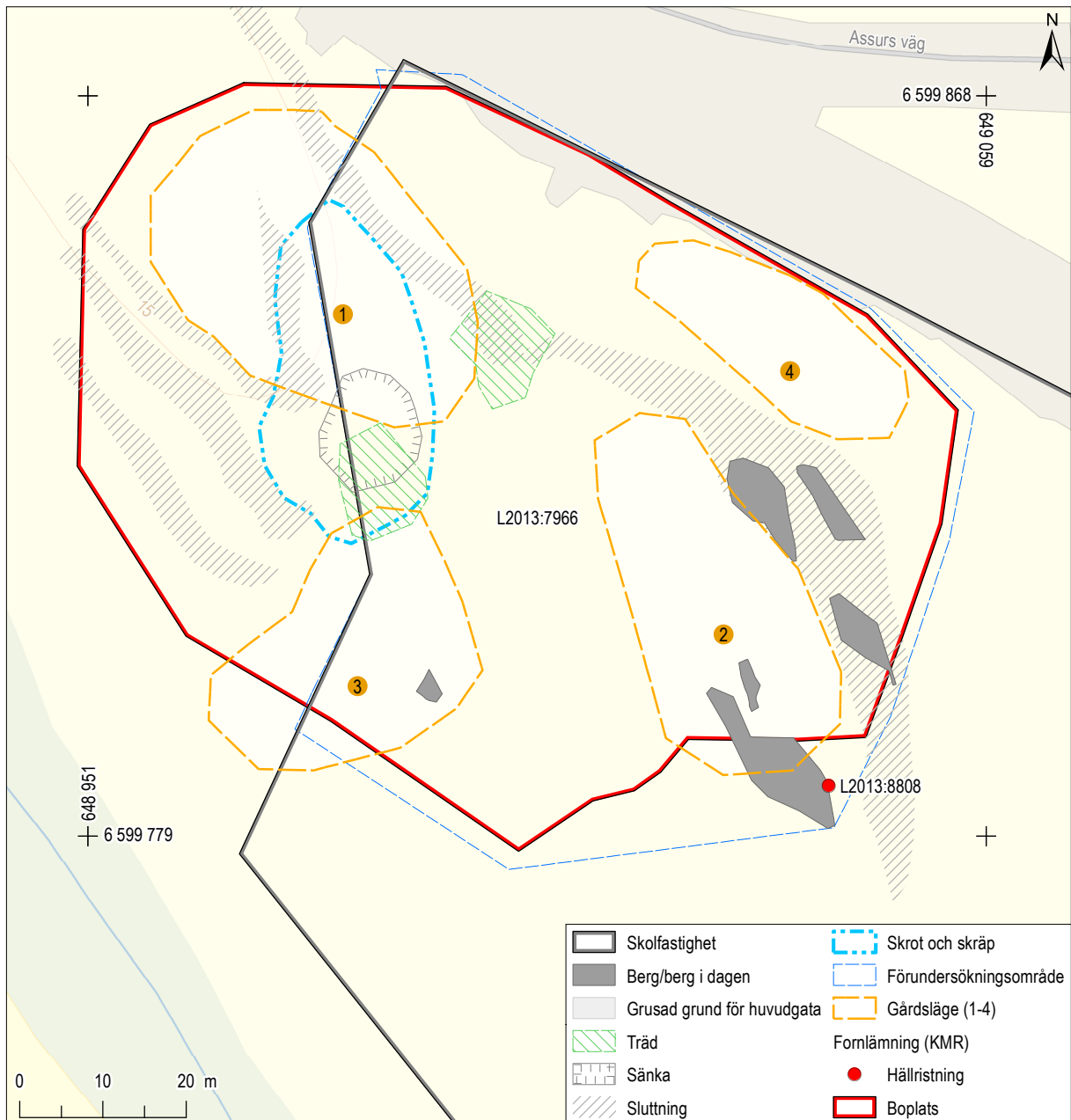
Bosättningens strandnära läge med goda jordar och god tillförsel av sörvatten i de båda intilliggande bäckarna har visat sig vara mycket attraktivt under platsens långa historia, från skålgroparnas tillkomst till runstensresande Ginnlögs tid.

...hon lät göra denna bro...

SLUTSATS

Ett av förundersökningens ändamål var att undersöka om endast den del av fornlämningen som upptas av skolfastigheten eventuellt skulle kunna undersökas vid en framtida arkeologisk undersökning. Området i gränsen mellan skolfastigheten och naturområdet upptas till stor del av de definierade gårdslägena 1 och 3, med mäktiga kulturlager och flerta-

let anläggningar av varierad typ. Ungefär hälften av gårdsläge 1 och 3 ligger inom det som planeras bestå som naturområde och vid skolfastighetens gräns mot naturområdet är dessutom kulturlagren och/eller anläggningstätheten som mest komplex (figur 37). Vid en kommande arkeologisk undersökning skulle områdets komplexitet och potential riskera att

Figur 37. Kartan visar skolfastighetens utbredning inom fornlämningen, med skräplagret ungefärligt markerat. Även gårdslägena och de topografiska förutsättningarna är markerade. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:800.

negativt påverkas genom att endast undersöka den del av fornlämningen som berörs av skolfastigheten. Området mellan skolfastigheten och naturområdet upptas dessutom till stor del av rostigt metallskrot och krossat glas som ligger i drivor på och direkt under grässvålen. Detta skrot och skräp behöver säkerligen saneras inför bedriven skolverksamhet.

Boplatsens potential rymmer en förhållandevis väl begränsad yta, där bosättningens förändring över tid kan studeras. Utifrån dateringarna kan man se att man uppehållit sig på platsen från tiden för Kristi födelse till slutet av vikingatid, vilket är ett tidsspänn på omkring 1000 år. På den aktuella platsen ser vi spåren efter flera hus, även om endast ett fyrstolpshus definierats inom området vid sökschaktning.

Vi ser också spåren efter intensiv eldning inom specifika områden, möjligen i matberedande syfte i gårdens utkant. Flera kulturlager har ackumulerats både anslutning till vad vi antar är boningshusen som vid aktivitetstyor kopplade till gården. Kulturlagren uppskattas sammanlagt uppta omkring 750 m² inom gårdsläge 1,2 och 4, där den mer yttäckande förekomsten antas finnas inom gårdsläge 1. Det är också framför allt i kulturlagren som vi kan förvänta oss finna spår efter gårdens aktiviteter och brukning i form av såväl makrofossilt material som fynd. Utifrån det förhållandevis skrala fyndmaterialet kan man se att man till största del kan förvänta sig ett ordinärt boplatmaterial även vid fortsatta undersökningar, där förändringar i materialet över tid kan utmärka sig. Till exempel kan metallfynd bli mer vanliga inom de kontexter som hör till den yngre järnåldern.

Bosättningen från yngre järnålder, som sticker in i det område som planeras bestå som naturområde, kan bidra med ny kunskap då få boplatlämningar från denna tidsperiod är undersökta i närområdet. Närheten till både viet i Ullevi och centralplatsen i Husby blir i det sammanhanget eventuellt betydande i förståelsen om en gårdsenhets landutnyttjande i ett administrativt och kultbetonat landskap. Boplatsens äldsta lämningar kan dessutom jämföras med undersökta närliggande och samtida boplatlämningar för att se likheter och skillnader i hushåll, social stratifiering och ekonomi.

Hur gården över tid nyttjats och delat in hela fornlämningsrummet kan förhoppningsvis besvaras vid en större arkeologisk insats, där inte bara själva boningshusens placeringar kan påträffas utan även hur övrig mark används. På impedimentets sluttningar finns flera plana avsatser som möjligen nyttjats på olika sätt under bosättningsperioden medan andra platser, som områdets nordöstra del, utgörs av delvis blottade berghällar. Den större sänka som finns inom gårdsläge 1 har en stensatt grund vars funktion och relation till övriga lämningar möjligen kan utrönas vid en större undersökning av platsen.

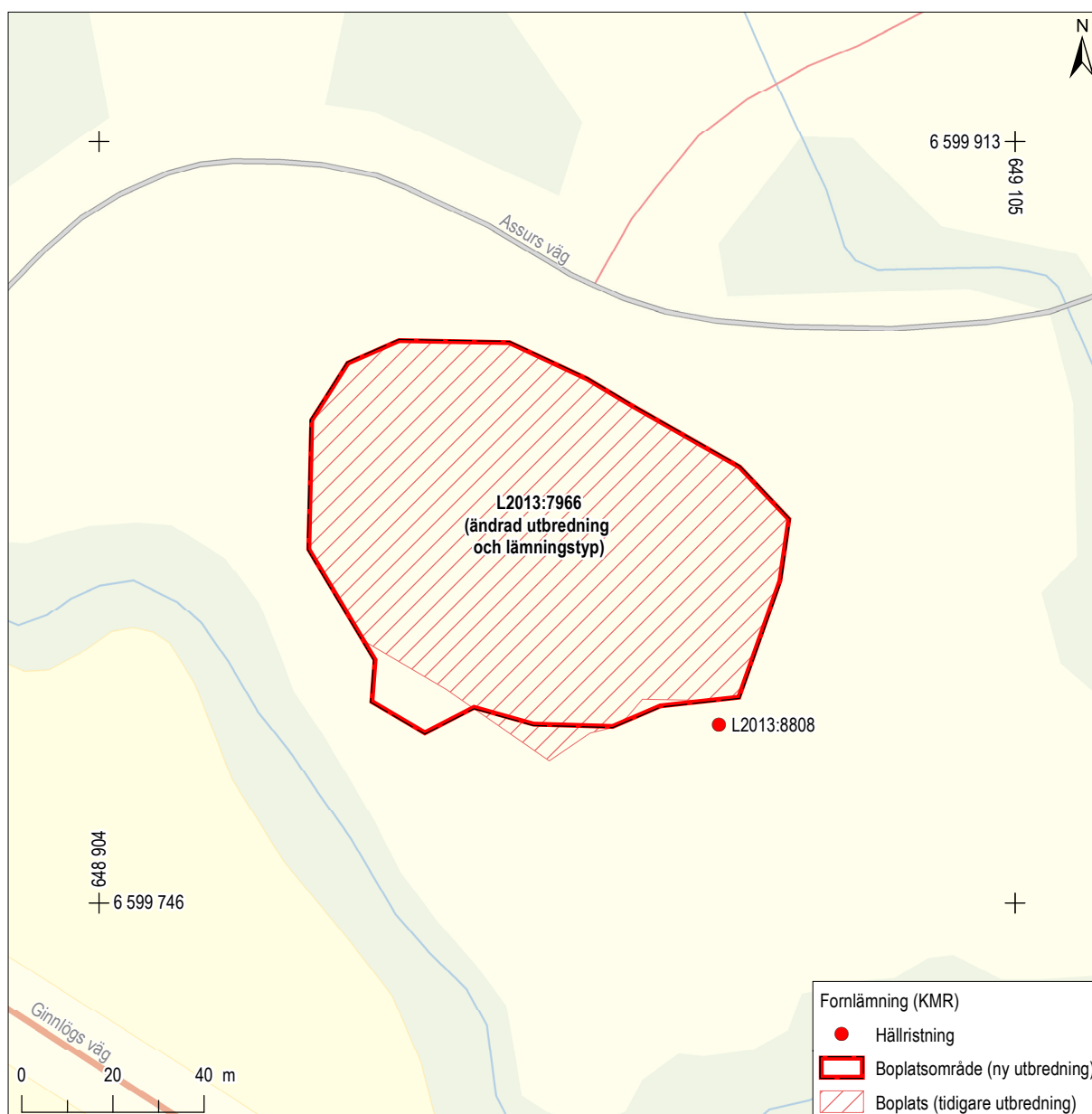
Utvärdering av måluppfyllelse

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa och dokumentera fornlämningens karaktär, datering och komplexitet samt att tillvara ta fornfynd med ett större fokus på området mellan den planerade skolfastigheten och naturområdet. Förundersökningens resultat ska därmed kunna användas av Länsstyrelsen som beslutsunderlag inför prövning om tillstånd för vidare ingrepp i fornlämningen, i företagarens planering samt av eventuella framtida undersökare för bedömning och beräkningar om en arkeologisk undersöknings omfattning.

Dessa primära syften bedöms ha uppnåtts och de metoder som användes följde i hög grad den upprättade undersökningsplanen.

Registrering i Kulturmiljöregistret

Innan den aktuella förundersökningens början var lämningen registrerad som *boplats* i Kulturmiljöregistret. Då lämningen även inbegriper boplatanläggningar har lämningstypen i stället ändrats till *boplatområde* och beskrivningen av lämningen har uppdaterats (figur 38 och 39). Lämningens utbredning har även reviderats en aning i dess södra del.

Figur 38. Kartan visar fornlämningens utbredning enligt Kulturmiljöregistret (KMR). Observera att lämningstypen har ändrats från *boplats* till *boplatsområde* (se även figur 39). Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 500.

Lämningsnr KMR	Lämnings-typ	Antikvarisk bedömning	Undersöknings-status	Beskrivning av lämning
L2013:7966	Boplats-område	Fornlämning	Delundersökt	Boplatsområde, delundersökt, ca 110x85 m (NV-SO), bestående av 221 anläggningar; 128 stolphål, 47 härdar, 1 kokgrop, 28 gropar, 3 störhål, 6 stenkonstruktioner och 8 kulturlager. Fynd av malstenslöpore, ögonpärla, keramik och lerklining samt ett antal odefinierade järnföremål, påträffade i anläggningar och lager. Ett fyrstolpshus påträffad.

Figur 39. Tabellen visar motsvarande information som registrerats i Kulturmiljöregistret (KMR). Observera att lämningstypen har ändrats från *boplats* till *boplatsområde* (se även figur 38).

REFERENSER

Litteratur

- AMBROSIANI, BJÖRN. 1964. *Fornlämningar och bebyggelse. Studier i Attundalands och Södertörns förhistoria*. Diss. Uppsala: Univ.
- AMBROSIANI, BJÖRN. 1985. Södermanland mellan forntid och medeltid. I: *Fornvännen*. 1985 (80), s. 24–39.
- BJÖRKLUND, SAMUEL & SUNDIN, LENA. 2015. *Trädgårdsstaden i Bro. Brogård 1:151 och Jursta 3:5 m.fl., Bro socken, Upplands-Bro kommun, Uppland, Stockholms län. Arkeologisk utredning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2916.
- BÄCK, MATHIAS, HÅLLANS STENHOLM, ANN-MARI & LJUNG, JAN-ÅKE. 2008. *Lilla Ullevi – historien om det fridlysta rummet. Vendeltida helgedom, medeltida by och 1600-talsgård. Uppland, Bro socken, Klöv och Lilla Ullevi 1:5, Jursta 3:3, RAÄ 145. Arkeologisk undersökning*. Hägersten: UV Mitt, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, Riksantikvarieämbetet.
- FERM, OLLE, JOHANSSON, MATS & RAHMQVIST, SIGURD. 1992. *Det medeltida Sverige Bd 1 Uppland, 7 Attundaland. Bro härad, Färingö tingslag, Adelsö socken, Sollentuna härad*. Stockholm: Vitterhets-, historie- och antikvitetsakad.
- GÖTHBERG, HANS. 2000. *Bebyggelse i förändring. Uppland från slutet av yngre bronsålder till tidig medeltid*. Diss. Uppsala: Univ.
- HALLGREN, ANNA-LENA. 2009. *Skällsta. Två järnåldersgårdar söder om viet i Lilla Ullevi. Arkeologisk undersökning. RAÄ 257, Skällsta, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Stockholms län, Uppland*. Västerås: Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen.
- HED JAKOBSSON, ANNA & LINDBLOM, CECILIA. 2011. *Gård och gravfält vid Lilla Ullevi. Arkeologisk undersökning. RAÄ 40, Skällsta, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Stockholms län, Uppland*. Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2165.
- HENNIUS, ANDREAS. 2012. *Äldre järnålder i Danmarks socken: sex boplatser vid Säby. Särskild arkeologisk undersökning, Danmark 162, 168, 170, 180, 190 & 193, Danmarks socken, Uppsala kommun, Uppland*. Uppsala, Upplandsmuseet.
- HJÄRTHNER-HOLDAR, EVA. 1989. Bebyggelseutvecklingen kring en viktig kommunikationsled i Trögden. I: Modig, Agneta (red.). *Arkeologi på väg. Undersökningar för E18. Enköping – Bålsta*. Stockholm: Avd. för arkeologiska undersökningar (UV), Riksantikvarieämbetet, s. 109–154.
- HYENSTRAND, ÅKE. 1974. *Centralbygd – randbygd. Strukturella, ekonomiska och administrativa huvudlinjer i mellansvensk yngre järnålder*. Diss. Stockholm: Univ.
- HÅLLANS STENHOLM, ANN-MARI, BERONIUS JÖRPELAND, LENA & LJUNG, JAN-ÅKE. 2007. *Lilla Ullevi gamla tomt. En bytomt och en förhistorisk boplat. Uppland, Bro socken, Klöv och Lilla Ullevi 1:5, RAÄ 145 och RAÄ 257. Arkeologisk förundersökning och kompletterande förundersökning*. Riksantikvarieämbetet, UV Mitt, Rapport 2007:24.
- LINDWALL, LINDA. 2017. *Boplatser i Bro. RAÄ Bro 255:1–3. 387, 400, 403, 404 och 405, fastigheter Brogård 1:151 och Jursta 3:5, Upplands-Bro kommun, Stockholms län, Uppland. Arkeologisk förundersökning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3031.
- LJUNGKVIST, JOHN. 2006. *En hiar atti rikR. Om elit, struktur och ekonomi kring Uppsala och Mälaren under yngre järnålder*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2006.
- LUNDQVIST, LARS. 1998. Centrala platser och centralområden i Västsverige. I: Larsson, Lars & Hårdh, Birgitta (red.). *Centrala platser, centrala frågor. Samhällsstruktur under järnåldern. En vänbok till Berta Stjernquist*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International. s. 189–203.

PETRÉ, BO. 2011. *Arkeologiska undersökningar på fornlämning RAÄ 28, Söderby, Lovö socken, Uppland: gravfält från vendeltid och vikingatid samt några gravar och boplatzlämningar från bronsålder*. Stockholm: Department of Archaeology and Classical Studies, Stockholm University.

PRENZLAU-ENANDER, GABRIELE. 1991. *Upplands-Bro kulturhistoriska miljöer*. Stockholm: Stockholms läns museum.

RUNER, JOHAN. 2018. *Skällsta gårdstomt. Arkeologisk utredning inom fastigheterna Bro-Skällsta 1:16 och 1:38, Stockholms län, Upplands Bro kommun, Bro socken*. Stockholms läns museum, Arkeologi. Rapport 2018:2.

SCHNEIDER, MICHAEL. 2011. Broby – där hav mötte land. Ortnamnsbildning vid kommunikativa knutpunkter i järnålderns Uppland. I: *Fornvännen*. 2011 (106):4, s. 290–305.

SUNDIN, LENA. 2015. *Bro. Arkeologisk utredning inför VA-ledning inom fastigheterna Brogård 1:151 och Jursta 3:5 m.fl., Bro socken, Upplands-Bro kommun, Stockholms län. Arkeologisk utredning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2015:2915.

VIKSTRAND, PER. 2010. Ullevi och Götavi. I: Bratt, Peter & Grönwall, Richard (red). *Makt, kult och plats – Högstatusmiljöer under äldre järnålder. Två seminarier arrangerade av Stockholms läns museum under 2009 och 2010*. Stockholm: Stockholm läns Museum. Sida 58–65.

WAHLBERG, MATS (RED.). 2003. *Svenskt ortnamnslexikon*. Uppsala: Språk och fornminnesinstitutet.

WIJKANDER, KEITH. 1983. *Kungshögar och sockenbildning. Studier i Södermanlands administrativa indelning under vikingatid och tidig medeltid*. Diss. Stockholm: Univ.

WIKANDER, STIG. 1978. *Araber, vikingar, varingar*. Norrtälje: Affärstryckeriet.

ÄHLSTRÖM, JAN. 2016. *En galappbana i Upplands-Bro. Härdområden, skålgropar och en järnåldersboplatz. Arkeologisk förundersökning och arkeologisk undersökning. Fornlämning Bro 358–360, 362–363, Önsta gård 1:1, Bro socken, Upplands-Bro kommun, Stockholms län, Uppland*. Stiftelsen Kulturmiljövård Rapport 2016:29.

Ej publicerade rapporter

SARÉN LUNDAHL, JONNA. *Arkeologisk undersökning av boplatzområde L2013:7979*. Uppdragsnummer i Kulturmiljöregistret 202200579. Rapporter från Arkeologikonsult årtal okänt:3597.

Äldre kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

ÄGOMÄTNING, 1713
Uppsala län, Bro socken
Hernevi nr 1–9
Aktbeteckning B9-7:1
Lantmätare Jacob Braun

Lantmaterimyndighetens arkiv (LMM)

LAGA SKIFTE, ÄGOUTBYTE, 1910
Stockholms län, Upplands-Bro kommun
Härnevi nr 1–9
Aktbeteckning 01-bre-47

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

HÄRADSKARTAN, 1859–63
Kalmarsand
Aktbeteckning J112-75-2

Digitala källor

INSTITUTIONEN FÖR SPRÅK OCH FOLKMINNEN
ORTNAMNSREGISTRET (ISOF)
Datum för sökning: 2022-12-01
<https://ortnamnsregistret.isof.se/place-names>

KULTURMILJÖREGISTRET (KMR)
Riksantikvarieämbetets söktjänst (Fornsök) med
alla kända registrerade fornlämningar och övriga
kulturhistoriska lämningar i Sverige
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

SVERIGES GEOLOGISKA UNDERSÖKNING (SGU)

1. Kartgenerator, jordarter

Datum för sökning: 2022-12-01

<https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html>

2. Kartgenerator, strandförskjutningsmodell

Datum för sökning: 2022-11-28

<https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-strandforskjutningsmodell.html>

STATENS HISTORISKA MUSEER (SHM)

Sök i samlingarna

Datum för sökning: 2022-12-22

<https://mis.historiska.se/mis/sok/sok.asp>

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3611
Länsstyrelsens diarienummer:	431-18585-2022
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2022-06-22
Uppdragsgivare:	Länsstyrelsen i Stockholms län
Uppdragsnr i KMR:	202200837
Företagare:	SBB Brogården AB
Län:	Stockholm
Landskap:	Uppland
Kommun:	Upplands-Bro
Socken:	Bro
Fastighetsbeteckning:	Brogården 1:207
Berörda lämningar, KMR:	L2013:7966, L2013:8808
Typ av undersökning:	Arkeologisk förundersökning
Utförandetid, fältarbete:	19–29 september 2022
Inmätningssystem:	RTK-GPS
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdssystem:	RH2000
Projektledare:	Jonna Sarén Lundahl
Rapportansvarig:	Jonna Sarén Lundahl
Fältpersonal:	Jonna Sarén Lundahl, Daniel Matsenius
Fyndfotografering:	Stefan Gustafsson
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Daniel Matsenius
Arkeobotanisk analys:	Stefan Gustafsson, Arkeologikonsult
Osteologisk analys:	Tove Björk, Arkeologikonsult
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis, Inc., Maryland, USA
Fynd:	Fynden förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning

BILAGA 1. SCHAKT OCH RUTOR

Schakt	Objekt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Kontext	Beskrivning
1	Schakt med indikation	25	3	0,25–0,3	69,5	101–127, 240–243	Schakt i svag sydslutning, ifrån impediment. Undergrunden bestod av grusig morän med siltigt inslag i de norra delarna till mer lerigt inslag i de södra delarna. Täcket av brun lerig matjord. Sten i storleken 0,05–0,30 m förekom i hela schaktet med ett fåtal större stenar, <0,50 m st, i den södra halvan. Det påträffades flertalet anläggningar i schaktet, de flesta förmodade stolphål men även hård och odef. nedgrävningar förekom. Anläggningarna förekom i hela schaktet, men antydning till högre anläggningstäthet i norr.
2	Schakt med indikation	5	2,5	0,2–0,3	12	128, 249–251	Schakt på plan avsats mellan högst belägna området och lägre liggande terräng. Terrängen stiger ca 1,00 m strax väst om schaktet. Under grässvålen täcktes hela schaktet av ett kulturlager (128), som det påträffades keramik, bränd lera och obränt ben i vid framrening. Tre större stenar (0,40 x 0,40 m, 0,55 x 0,35 m och 0,70 x 0,50 m st) låg mitt i schaktet. Åt norr i schaktkanten vidtog början av denstensamling som observerades under föregående utredning (2015).
3	Schakt med indikation	26	3	0,25–0,4	72	129–149, 247–248	Blixtformat schakt i mycket svag östslutning. Matjordslagret var som tjockast i den västra delen och innehöll en del skräp från närliggande skräplager. Under matjordslagret vidtog ett kulturlager (129), som troligtvis är samma lager som i schakt 2. Flera anläggningar var synliga genom lagret. Enstenssamling påträffades i den norra delen. Färre anläggningar syntes genom lagret i den södra delen. Kulturlagret avtog i schaktets sydligaste del.
4	Schakt med indikation	8	2	0,35–0,4	14,5	150	Schakt med rikligt med skräp från första halvan 1900-talet. Skräpet låg i en svacka och bestod till stora delar av metallföremål, som potta, bensindunk, diverse plåt, fjädrar och fat. Skräplagret förhöll sig till största del på en stenlagd yta som begränsades med större stenar (0,60 x 0,50 x 0,40 m st) åt öst. Stenpackningen bestod av stenar i storleken 0,10–0,30 m. Skräplagret fortsatte till synes i en ca 8–10 m i diam stort område. Stenpackningen är möjligen en sten-kista tillhörande sentida bebyggelse på platsen, liksom skräpet. Svag antydning att kulturlager 129 fanns i schaktets östra del men var här mycket tunt.
5	Schakt utan indikation	17	3	0,25–0,3	50,5	-	Schakt utan antikvariskt intressanta lämningar. Matjorden bestod av brun lerig jord och undergrunden av stenfri, brun glaciallera.
6	Schakt med indikation	6	5,2	0,15–0,25	25,5	151–155	Schakt vid berg i dagen. Berget kom direkt under grässvålen i den högre, nordostliga delarna. En hård låg i denna del. I en svacka i berget, på sydsidan, påträffades flera stora härdar. Härdarna var anlagda på grusig morän som täckte upp svackorna i berget.
7	Schakt med indikation	16,4	3	0,25–0,4	47,5	156–193, 245–246	Schakt med rikligt med anläggningar och lager. Matjorden bestod av brun lerig silt och undergrunden av sandig morän i den östra delen som gradvis övergick till lera i den västra delen. Ett kulturlager förekom i den västra delen, bitvis tunt. Flera anläggningar syntes genom lagret. Fynd av en ögonpärla, ben, keramik och bränd lera samt slaggartade bitar påträffades i lager och anläggningar, främst i den västra delen.

Bilaga 1. Schakt och rutor, forts.

Schakt	Objekt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Kontext	Beskrivning
8	Schakt med indikation	17,3	3	0,35–0,4	48,5	194–216, 244	Schakt som låg nedanför berg åt sydväst. Matjorden bestod av brun lerig silt och undergrunden av hård, beige glaciallera. Flertalet anläggningar påträffades, stolphål, gropar och härdar.
9	Schakt med indikation	18,5	3	0,45–0,55	50,5	217	Schakt med endast en antikvarisk intressant anläggning, som låg i schaktets norra del (hård). Matjorden bestod av brun siltig lera och undergrunden av något varvig postglacial lera. Ett täckdike löpte i NO–SV riktning ett par meter söder om härdan.
10	Schakt utan indikation	6,3	3	0,35–0,4	18	-	Schakt utan antikvariskt intressanta lämningar. Belägen söder och nedanför berg i dagen. Matjorden bestod av brun lerig silt och undergrunden bestod av glacial lera i de södra delarna och av grusig morän i de norra delarna mot berget.
11	Schakt utan indikation	16,8	3	0,4–0,5	47	-	Schakt utan antikvariskt intressanta lämningar. Korsar ett tidigare förundersökningsschakt, även det tomt på lämningar. Matjorden bestod av brun lerig silt med grästorv i ängsmark. Undergrunden bestod av beige glaciallera.
12	Schakt med indikation	12	3	0,25–0,3	35	218–222	Schakt med berg i södra delen och ett fåtal stolphål norr därom. Undergrunden bestod av morängrus runt berget samt överlagrande glacial lera i partier. Matjorden bestod av brun lerig silt.
13	Schakt med indikation	17,2	3	0,2–0,35	47,5	223–228	Schakt med lämningar i den östra delen. Matjord av brun lerig silt och undergrund av glacial lera samt grusig morän bitvis i de norra delarna.
14	Schakt med indikation	6,5	3	0,25–0,4	19	229–230	Schakt med kulturlager och härd på den norra sidan berget. Matjorden bestod av brun siltblandad lera och undergrunden bestod av postglacial beige och delvis varvig lera.
15	Schakt med indikation	12,8	3	0,3–0,35	35,5	231–239	Schakt med kulturlager, härd, stolphål och grop. Kulturlagret förhöll sig i schaktets norra, lägre del. Matjorden bestod av brun siltig lera och undergrunden av beige postglacial lera.

Ruta	Objekt	Schakt	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Area (m ²)	Kontext	Beskrivning
128:1791	Ruta	2	1	1	0,12–0,20	1	128, 250	Rutan grävdes i kulturlager 128. Kulturlager 250 framkom under lager 128 i samma ruta. Se 128 respektive 250 för beskrivning av kontext i bilaga 2 samt denna bilaga för beskrivning av schakt 2.
129:1769	Ruta	3	0,80	0,80	0,15	0,64	129, 248	Rutan grävdes i södra delen av kulturlager 129. Anläggningar var inte synliga genom lagret. Ett stolphål, 248, framkom dock under lagret. Se 129 respektive 248 för beskrivning av kontext i bilaga 2 samt denna bilaga för beskrivning av schakt 3.
230:1618	Ruta	14	0,50	0,50	0,14	0,25	130	Rutan grävdes centralt i kulturlager 230. Se 230 för beskrivning av kontext i bilaga 2 samt denna bilaga för beskrivning av schakt 14.
234:1623	Ruta	15	0,50	0,50	0,07	0,25	134	Rutan grävdes centralt i kulturlager 234. Se 234 för beskrivning av kontext i bilaga 2 samt denna bilaga för beskrivning för schakt 15.

BILAGA 2. KONTEXTER

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
101	Stolphål	1	0,70 x 0,55	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllning av brungrå siltig lera med inslag av träkol samt enstaka stenar, 0,05–0,10 m stora.
102	Stolphål	1	-	0,40	0,24	50%	Rund i plan. Upptäcktes initialt vara samma som 243, men visade sig vid undersökning att det var två olika stolphål. Nedgrävningen var skålförmad i profil. Fyllningen bestod av fet grå silt med inslag av träkol. Fynd av obränt djurben. Enstaka stenar, 0,07–0,10 m stora, i fyllningen.
103	Stolphål	1	-	0,50	-	-	Rund i plan med en större sten i västra delen (0,26 x 0,22 x 0,18 m stor). Fyllningen bestod av gråbrun grusig silt.
104	Stolphål	1	-	0,50	-	-	Rund i plan med flera stenar i ytan, 0,10 m st. Fyllningen bestod av brungrå silt med inslag av träkol.
105	Stolphål	1	-	0,36	-	-	Rundad i plan med stenar samlat i norra delen, 0,10–0,13 m stora. Fyllningen bestod av fet brungrå silt med inslag av träkol. Den yttersta kanten åt söder var skuren av dike.
106	Stolphål	1	0,35 x 0,30	-	-	-	Rundad i plan, omgiven av naturligt förekommande stenar (0,15–0,35 m stora). Fyllning bestod av grå silt med inslag av träkol.
107	Stolphål	1	0,35 x 0,30	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av småsten och enstaka fnyk träkol.
108	Störhål	1	-	0,30 (0,06)	0,08	50%	Rund i plan med tre stenar i ytan, 0,08–0,10 m stora. Fyllningen bestod av grusblandad grå silt med inslag av träkol. Anläggningen var vidare i plan och smalnade av till en diam på 0,06 m.
109	Störhål	1	0,25 x 0,20	(0,06)	0,10	50%	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av grå grusig silt. Anläggningen var vidare i plan för att senare smalna till en diam på cirka 0,06 m och hade en antydning till spetsig botten.
110	Stolphål	1	-	0,38	-	-	Rund i plan med ett par stenar i ytterkant, 0,20 x 0,11 och 0,10 m stora. Fyllningen bestod av grå lera.
111	Stolphål	1	0,34 x 0,26	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol.
112	Utgår	1	-	0,42	-	-	Troligen matjord som låg kvar invid markfast sten, 0,40 m i diam.
113	Stolphål	1	-	0,40	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
114	Stolphål	1	0,40 x 0,33	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av bränd lera.
115	Stolphål	1	0,32 x 0,25	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
116	Stolphål	1	0,50 x 0,30	-	-	-	Halvmåneformad i plan invid markfast sten åt norr, 0,45 x 0,40 m stor. Mindre stenar i ytterkant åt väst och syd, 0,12–0,15 m stora. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
117	Stolphål	1	0,44 x 0,40	-	-	-	Rundad form i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt.
118	Stolphål	1	0,20 x 0,12	-	-	-	Halvmåneformad i plan invid en markfast sten åt söder, 0,35x0,2 m stor. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
119	Stolphål	1	0,80 x 0,60	-	-	-	Oval i plan (Ö-V) med en större sten i söder, 0,33 x 0,25 x 0,25 m stor. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och bränd lera. Antydning till mörkare parti centralt i anläggningen, 0,35 m i diam.
120	Stolphål	1	0,50 x 0,40	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och småsten.
121	Stolphål	1	0,40 x 0,30	-	-	-	Oval i plan (NO-SV) med invid markfast sten åt söder, 0,40 x 0,40 m stor. Fyllningen bestod av grå lerig silt.
122	Stolphål	1	0,60 x 0,50	-	-	-	Oval i plan (NV-SÖ) invid en markfast sten åt öst, 0,40 x 0,40 m stor, samt en sten i västra delen av avläggningen, 0,22 x 0,15 m stor. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
123	Stolphål	1	-	0,50	-	-	Rund i plan med enstaka mindre stenar i ytan, 0,05–0,08 m stora. Fyllningen bestod av grå lerig silt.
124	Stolphål	1	-	0,32	0,16	50%	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av småsten och enstaka fryk träkol. Nedgrävningen hade lutande sidor och plan botten (bottendiam cirka 0,10 m).
125	Stolphål	1	0,50 x 0,38	-	-	-	Oval i plan (NV–SÖ) med flera stenar i ytterkant, 0,25 x 0,20 till 0,10 m stora. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
126	Stolphål	1	-	0,48	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av bränd lera.
127	Härd	1	1,20 x >1,10	-	-	-	Troligtvis oval i plan men stack in i schaktkant åt öst. Fyllningen bestod av grå lerig silt med träkol och enstaka skärviga stenar.
128	Kulturlager	2	>5,00 x 2,50	-	0,12–0,2	1 m ²	Kulturlager som bestod av mörkbrun fet silt med inslag av kol och bränd lera, enstaka skörbrända och skärviga stenar. En ruta (1,00 x 1,00 m stor) grävdes i lagret. Däri framkom fynd av framför allt obrända ben men även brända ben och keramik. Övriga fynd bestod av en mindre malstenslöpare och förglasad lera. Under lagret framkom en stenlagd yta (251) med möjlig tramphorisont (250). Även hörnet av en härd (249) påträffades i rutans sydvästra hörn. Lagret var cirka 0,06 m tjock ovanpå härd 249.
129	Kulturlager	3	>25,00 x 4,90	-	0,15	0,64 m ²	Kulturlager som bestod av mörkbrun till brun fet silt med inslag av träkol och bränd lera, enstaka stenar skörbrända och skärviga stenar. En ruta (0,80 x 0,80 m stor) grävdes i lagrets södra del. Djupet var där 0,15 m med fynd av bränd lera ben och järnföremål. Ett stolphål var grävt genom lagret i rutan, en del av den brända leran (lerklining) som påträffades i lagret härrör möjligen från stolphålet (248).
130	Grop	3	1,17 x 1,05	-	-	-	Rundad i plan. Fyllning av brungrå silt med inslag av träkol och obränt ben. Svåravgränsad på grund av kulturlager 129, som underlagrade anläggningen. Gropen överlagrade i sin tur nedgrävning 131.
131	Grop	3	1,50 x 0,70	-	-	-	Avlång i plan som skars av grop 130. Fyllningen bestod av brungrå silt med inslag av träkol och småsten.
132	Grop	3	1,20 x 0,40	-	-	-	Halvmåneformad då endast en del var framtagen inom schaktet, resterande del fortsatte utanför schaktet åt sydväst. Fyllningen bestod av brun fet silt med inslag av träkol.
133	Nedgrävning	3	0,95 x 0,75	-	-	-	Rundad i plan, eventuellt skuren av både grop 131 och grop 134. Svår att avgränsa på grund av kulturlager 129 som underlagrade nedgrävningen. Fyllningen bestod av brun lerig silt.
134	Nedgrävning	3	2,20 x 1,50	-	-	-	Oregelbunden form i plan. Fyllningen bestod av gråbrun lerig silt med inslag av obränt ben. Möjligtvis mörkare, fetare del av kulturlager 129.
135	Stolphål	3	0,50 x 0,46	-	-	-	Lätt oval form i plan. Fortsatte utanför schaktet åt norr. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol.
136	Stolphål	3	0,60 x 0,50	-	-	-	Endast ena hörnet av anläggningen togs fram, resterande fortsatte åt norr och väst utanför schaktet. Fyllning av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol. Möjligen en del av kulturlager 129.
137	Stolphål	3	0,50 x 0,27	-	-	-	Oval form i plan (NO–SV). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera.
138	Stolphål	3	0,57 x 0,43	-	-	-	Lätt oval form i plan (Ö–V). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol.
139	Stolphål	3	0,50 x 0,30	-	-	-	Oval form i plan (Ö–V). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av småsten och träkol.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
140	Stolphål	3	-	0,45	-	-	Rund form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol.
141	Stolphål	3	0,76 x 0,74	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av gråbrun fet silt med inslag av träkol och småsten.
142	Stolphål	3	0,57 x 0,38	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllningen bestod av brungrå lerig silt med inslag av träkol.
143	Stolphål	3	0,40 x 0,37	-	-	-	Rundad form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol och bränd lera.
144	Stolphål	3	0,40 x >0,23	-	-	-	Troligtvis rundad i plan, stack in i schaktkant åt öst. Fyllningen bestod av brungrå lerig silt med inslag av träkol.
145	Stolphål	3	0,40 x 0,38	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av brungrå lerig silt med inslag av träkol och småsten.
146	Stolphål	3	0,95 x >0,42	-	-	-	Halmåneformad, stack in i schaktkant åt öst. Fyllningen bestod av brun fet silt med inslag av fåtal stenar, 0,05–0,10 m stora.
147	Stolphål	3	0,63 x 0,54	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av gråbrun lerig silt med inslag av träkol och småsten.
148	Stolphål	3	0,30 x 0,27	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av brun lerig silt med inslag av träkol och smul av skörbränd sten.
149	Ränna	3	>0,90 x 0,42	-	-	-	Avlång form i plan som stack in i schaktkant åt norr och var en möjlig ränna. Fyllningen bestod av gråbrun fet silt med inslag av träkol och bränd lera.
150	Stenläggning	4	>5,00 x 1,70	-	-	-	Stenlagd sänka som täcktes av ett tjockt skärplager (0,50 m tjockt) av material från första halvan 1900-talet. Den stenlagda ytan avgränsades tydligt åt öst av större stenar (0,40–0,70 m stora). Stenläggning bestod i övrigt av stenmaterial i storleken 0,10–0,30 m stora. Möjligen en stenkista för avrinning då sänkan ligger i en i övrigt höglänt del av området. Inget lager kunde urskiljas mellan skräplagret och stenläggningen, men det är möjligt att stenläggningen hör till den förhistoriska bebyggelsen.
151	Härd	6	-	0,86	-	-	Rund i plan. Härden var belägen på topp av berg som täcktes av ett tunt lager grusig morän. Fyllningen bestod av mörkgrå silt med träkol och sten.
152	Härd	6	1,16 x 0,70	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Härden låg i svacka i berg. Fyllningen bestod av mörkgrå silt med träkol och skörbränd sten.
153	Härd	6	2,00 x 1,20	-	-	-	Rektangulär med rundade hörn i plan (N-S). Härden låg i en svacka i berget som var fylld med morän. Fyllningen bestod av mörkgrå silt med rikligt med träkol och skörbränd sten.
154	Härd	6	2,25 x 1,50	-	-	-	Rektangulär form med rundade hörn i plan (Ö-V). Härden låg i en moränfylld svacka i berg. Fyllningen bestod av mörkgrå silt med rikligt med träkol och skörbränd och skärvig sten. Stenmaterialet var större än de övriga härdarna i närområdet, cirka 0,15–0,3 m stora. Även mindre stenar förekom.
155	Härd	6	0,65 x >0,50	-	-	-	Halvmåneformad i plan då härden sticker in i schaktkant åt väst. Större stenar påträffades i västra delen, 0,15–0,25 m stora. Fyllningen bestod av mörkgrå silt och träkol samt skörbränd sten.
156	Grop	7	1,74 x 1,00	-	-	-	Oval i plan (NV-SO). Fyllningen bestod av brun silt med större stenar, 0,20–0,40 m stora, framförallt i den norra delen.
157	Härd	7	-	0,80	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol och skörbränd sten.
158	Stolphål	7	0,35 x 0,30	-	0,13	50%	Rundad form i plan. Nedgrävningen hade lutande sidor och lätt rundad botten, konformad i sektion. Fyllningen bestod av fet grå sandig lera med inslag av småsten. Anläggningen låg dikt an härd 157.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
159	Stolphål	7	-	0,70	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av gråbrun silt med inslag av träkol och småsten.
160	Stolphål	7	0,55 x >0,34	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen stack in i schaktkant åt öst. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol och bränd lera.
161	Stolphål	7	-	0,40	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av brungrå silt med inslag av träkol och obränt djurben. Anläggningen låg dikt an en hård, 167.
162	Stolphål	7	0,46 x 0,20	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen var skuren av hård 167 i öst. Fyllningen bestod av grå silt.
163	Stolphål	7	-	0,45	0,05	50%	Rund i plan. Den grunda anläggningen utgjorde möjligen en stolphålsbotten. Fyllningen bestod av fet grå sandig lera med inslag av småsten. Botten var oregelbunden på grund av bioturbation.
164	Stolphål	7	0,50 x 0,40	-	0,07	50%	Lätt oval i plan (Ö-V). Den grunda anläggningen utgjorde möjligen en stolphålsbotten. Fyllningen bestod av fet grå sandig lera med inslag av småsten. Botten var oregelbunden på grund av bioturbation.
165	Stolphål	7	-	0,52	-	-	Rund i plan. Anläggningen var synlig genom kulturlager 245. En större sten fanns i den sydöstra delen av anläggningen, 0,26 x 0,20 m stor. Fyllningen bestod av gråbrun silt med inslag av träkol och småsten.
166	Stolphål	7	0,40 x 0,34	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Anläggningen var synlig genom kulturlager 245. Fyllningen bestod av gråbrun silt med inslag av träkol och småsten.
167	Hård	7	0,95 x 0,60	-	-	-	Oval i plan (NV-SO). Fyllningen bestod av mörkgrå silt med träkol och skörbränd sten.
168	Hård	7	1,50 x >0,80	-	-	-	Halvmåneformad i plan då hårdan stack in i schaktkant åt sydväst. Fyllningen bestod av mörkgrå silt med träkol och skörbränd sten.
169	Hård	7	0,65 x 0,40	-	-	-	Oval i plan (NV-SO). Fyllningen bestod av gråbrun silt med inslag av träkol och sten, vissa skörbrända.
170	Hård	7	1,6 x >0,75	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen fortsatte in i schaktkant åt norr. Fyllningen bestod av grå silt med ett större inslag av träkol i mitten av anläggningen och småsten.
171	Hård	7	1,80 x >1,70	-	-	-	Oval i plan men stack in i schaktkant åt norr. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol och sten samt obränt djurben. Troligen en hård.
172	Hård	7	1,50 x >0,70	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen fortsatte in i schaktkant åt norr. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol och sten samt obränt djurben. Troligen en hård.
173	Grop	7	0,90 x >0,70	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen fortsatte in i schaktkant åt norr. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol och småsten samt bränd lera. En sten synlig i ytan i mitten av anläggningen, 0,20 x 0,15 m stor.
174	Utgår	7	-	-	-	-	Del av ränna 246, vilket framkom efter regn.
175	Hård	7	1,05 x 0,80	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Anläggningen var skuren av stolphål 185. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol, bränd lera och småsten. Troligen en hård.
176	Stolphål	7	0,34 x 0,27	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av brungrå lerig silt med inslag av träkol.
177	Stolphål	7	-	0,34	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med ett rikligt inslag av träkol.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
178	Stolphål	7	-	0,44	-	-	Rund i plan. Stenskodd med åtminstone två stenar, 0,30 x 0,20 och 0,16 x 0,12 m stora. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol och småsten.
179	Stolphål	7	0,30 x 0,25	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av brun lerig silt med inslag av träkol.
180	Stolphål	7	-	0,30	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av mörkgrå silt med inslag av träkol och småsten.
181	Utgår	7	-	-	-	-	Del av ränna 246, vilket framkom efter regn.
182	Utgår	7	-	-	-	-	Del av ränna 246, vilket framkom efter regn.
183	Utgår	7	-	-	-	-	Del av ränna 246, vilket framkom efter regn.
184	Utgår	7	-	-	-	-	Del av ränna 246, vilket framkom efter regn.
185	Stolphål	7	-	0,40	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av brun lerig silt med inslag av träkol. Anläggningen skar hård 175.
186	Stolphål	7	-	0,50	-	-	Rund i plan men är eventuellt del av ränna 246. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol. En glaspärla (F186:1267:1) påträffades ytligt vid framrensning.
187	Stolphål	7	-	0,50	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
188	Stolphål	7	0,50 x 0,35	-	-	-	Oval i plan (SV-NO). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
189	Stolphål	7	0,60 x 0,35	-	-	-	Oval i plan (NV-SO) och skuren av stolphål 192. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och obränt djurben. Eventuellt del av ränna 246.
190	Stolphål	7	0,60 x 0,45	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och obränt ben.
191	Stolphål	7	0,60 x 0,40	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och bränd lera.
192	Stolphål	7	0,55 x 0,45	-	-	-	Rundad i plan. Två stenar i nordöstra delen, 0,30 x 0,25 och 0,23 x 0,12 m stora. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol. Överlagrade stolphålen 189 och 193.
193	Stolphål	7	-	0,75	-	-	Rund i plan. Stenar synliga i södra delen, 0,10 till 0,25 m stora. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och småsten.
194	Hård	8	0,90 x 0,60	-	-	-	Oval i plan (NV-SO). Hården var rikligt fylld med skörbränd sten och träkol, där fiberriktning kunde anas (längsgående).
195	Hård	8	-	0,57	0,13	50%	Rund i plan. Fyllningen bestod av fet gråsvart siltig lera med tydliga inslag av träkol och skärvig sten i storlek 0,07-0,13 m.
196	Hård	8	0,55 x 0,50	-	-	-	Rundad i plan. Fyllningen bestod av träkol med smul av skörbränd sten som täckte större skörbrända stenar.
197	Hård	8	-	0,55	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå silt med träkol, skörbränd och skärvig sten.
198	Stolphål	8	-	0,28	-	-	Rund i plan. Yttersta kanten åt sydöst skars av stolphål 199. Fyllningen bestod av brungrå lerig silt med inslag av träkol.
199	Stolphål	8	0,40 x >0,20	-	-	-	Halvmåneformad då anläggningen stack in i schaktkanten, uppskattningsvis endast halva inom framtagna yta. Fyllningen bestod av brungrå lerig silt med inslag av träkol.
200	Stolphål	8	0,52 x 0,42	-	-	-	Oval i plan (NO-SV). Fyllningen bestod av gråbrun lerig silt med inslag av träkol och småsten.
201	Stolphål	8	0,47 x 0,34	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av brun lerig silt med inslag av träkol och småsten. En mindre sten var synlig i norra delen, 0,08 m stor.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
202	Stolphål	8	0,57 x >0,43	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen stack in i schaktkanten åt väst. Fyllningen bestod av brun lerig silt med inslag av träkol.
203	Utgår	8	-	-	-	-	Del av täckdike som inte var tydlig vid schaktning utan framträdde vid regn.
204	Utgår	8	-	-	-	-	Del av täckdike som inte var tydlig vid schaktning utan framträdde vid regn.
205	Utgår	8	-	-	-	-	Del av täckdike som inte var tydlig vid schaktning utan framträdde vid regn.
206	Stolphål	8	0,43 x 0,36	-	-	-	Eventuellt rundad i plan, skuren av täckdike samt stolphål 207, och stack in i schaktkanten åt söder. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
207	Stolphål	8	0,45 x 0,25	-	-	-	Halvmåneformad då den var skuren av täckdike. Överlagrade stolphål 206. Fyllningen bestod av grå lerig silt.
208	Stolphål	8	0,63 x 0,55	-	-	-	Eventuellt rundad i plan. Var skuren av täckdike samt stack in i schaktkant åt norr. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och småsten. Även fnyk av obränt ben var synlig i ytligt i anläggningen.
209	Utgår	8	-	-	-	-	Del av täckdike som inte var tydlig vid schaktning utan framträdde vid regn.
210	Utgår	8	-	-	-	-	Del av täckdike som inte var tydlig vid schaktning utan framträdde vid regn.
211	Stolphål	8	0,60 x 0,37	-	0,31	50%	Oval form i plan (N-S). Fyllningen bestod av grå fet siltig lera. Ett par små fragmentariska rester av obränt ben påträffades i anläggningen men tillvaratogs ej. En sten i östra delen av sektion tillhörde en stenskoning (0,26 x 0,25 m stor). Djupet var 0,22 m i väst och 0,32 m i öst. Nedgrävningen hade raka kanter med trapstegsformad botten.
212	Stolphål	8	-	0,50	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och småsten.
213	Stolphål	8	-	0,35	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol och obränt ben.
214	Nedgrävning	8	0,55 x 0,34	-	-	-	Möjligen rundad i plan men var skuren av grop 215 samt stack in i schaktkant åt söder och öst. Fyllningen bestod av brun lerig silt med inslag av träkol.
215	Grop	8	1,30 x >0,90	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen fortsatte in i schaktkant åt öst. Möjligen sentida nedgrävning efter fynd av möjligt tegel. Fyllningen bestod av gråbrun lerig silt med inslag av träkol och småsten samt bränd lera. I mitten av anläggningen fanns en sten, 0,40 x 0,30 m stor.
216	Grop	8	1,20 x >0,70	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen stack in i schaktkant åt öst. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol, bränd lera, småsten och djurben (bland annat tand från får/get).
217	Härd	9	0,45 x 0,38	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Botten av härd som först blev tydlig cirka 0,10 m ned i undergrunden. Nedgrävningen var ej noterbar innan den kolfyllda botten framkom. Undergrunden hade ett brunt skikt precis under det snarlika matjordslagret som gjorde att nivån var svår att fånga. Anläggningen var antagligen endast botten av en härdgrop eller kokgrop.
218	Stolphål	12	-	0,30	0,12	50%	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol. Nedgrävningen hade en lodrätt sida i väst och en lutande sida i öst med plan botten.
219	Stolphål	12	-	0,28	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå lerig silt med mindre inslag av träkol. Låg dikt an stolphål 220 utan överlappning.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
220	Stolphål	12	0,35 x 0,30	-	-	-	Troligtvis rundad eller oval i plan, stack in i schaktkant åt öst. Fyllningen bestod av grå lerig silt. Låg dikt an stolphål 219 i väst utan överlappning.
221	Stolphål	12	0,42 x 0,33	-	0,15	50%	Oval i plan (NV-SÖ). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol. Nedgrävningen hade raka sidor med en plan botten som lutade något åt öst. Stolphålet var därmed endast 0,08 m djup i väst och 0,15 m djup i öst.
222	Stolphål	12	0,40 x 0,28	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av grå lerig silt med inslag av träkol.
223	Stolphål	13	0,37 x 0,35	-	-	-	Rundad form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av bränd lera.
224	Stolphål	13	0,40 x 0,31	-	-	-	Oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol.
225	Stolphål	13	0,37 x 0,27	-	-	-	Oval i plan (N-S). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera.
226	Stolphål	13	0,45 x 0,40	-	-	-	Rundad form i plan. Två rundade stenar påträffades i östra kanten, 0,20 x 0,15 m och 0,15 x 0,10 m stora som troligen var del av stenskoning. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera. Rester av träfiber efter stolpe centralt i anläggningen.
227	Nedgrävning	13	1,05 x 0,50	-	-	-	Avlång form i plan (SV-NÖ). Fortsatte utanför schaktet åt nordöst. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera. En rundad sten, 0,20 x 0,20 m stor, fanns i den västra delen av anläggningen.
228	Härd	13	0,90 x 0,45	-	-	-	Oval form i plan (Ö-V). Fortsatte utanför schaktet åt öst. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med mindre inslag av träkol och skärvig sten.
229	Härd	14	-	1,30	-	-	Rund i plan, fortsatte lite utanför schaktet åt sydöst. Fyllningen bestod av svartgrå siltig lera med inslag av träkol och skörbränd sten.
230	Kulturlager	14	>6,30 x 2,55	-	0,14	0,25 m ²	Kulturlager som täckte större delen av schakt 14 och sträckte sig utanför schaktet åt nord och nordöst. Troligen samma lager som påträffades vid tidigare förundersökning (2017). Lagret bestod av mörkgrå siltig lera med noterbara inslag av träkol, bränd lera, obrända ben och enstaka skörbrända stenar. Undersöktes i en mindre ruta (0,50 x 0,50 m stor) för att uppmäta djup, förenklara provtagningen och insamling av fynd.
231	Härd	15	1,80 x >0,75	-	-	-	Oval form i plan (NV-SÖ). Fortsatte utanför schaktet åt nordöst. Fyllningen bestod av grå siltig lera med inslag av träkol. Möjligen del av härd.
232	Härd	15	1,20 x 1,00	-	-	-	Lätt oval i plan (Ö-V). Fyllningen bestod av fet gråsvart siltig lera med inslag av träkol och skörbränd sten. Oklar nedgrävningskant i norr då anläggningen inte gick att urskilja från intilliggande kulturlager 234.
233	Stolphål	15	0,32 x 0,25	-	-	-	Lätt oval form i plan (N-S). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med inslag av träkol.
234	Kulturlager	15	>5,60 x 1,40	-	0,07	0,25 m ²	Kulturlager som tangerar ett område norr om schakt 15. Inom schaktet var lagret oregelbundet och saknades bitvis. Lagret bestod av kompakt, hård grå lera med inslag av träkol och småsten. En mindre mängd smul från skörbrända stenar påträffades och enstaka fnyk av bränd lera noterades. Var olik det närliggande lagret 230 i konsistens och nyans. Undersöktes i en mindre ruta (0,50 x 0,50 m stor) för att uppmäta djup, förenkla provtagning och insamling av fynd.
235	Stolphål	15	0,25 x 0,20	-	-	-	Rundad form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera.
236	Stolphål	15	0,25 x 0,16	-	-	-	Oval form i plan (V-Ö). Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera.

Bilaga 2. Kontexter, forts.

Kontext	Objekt	Schakt	Längd x bredd (m)	Diameter (m)	Höjd/djup (m)	Undersökt	Beskrivning
237	Stolphål	15	-	0,45	-	-	Rund form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera med inslag av naturlig järnutfällning.
238	Stolphål	15	0,36 x 0,31	-	-	-	Rundad form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera. En sten påträffades centralt i anläggningen, 0,15 x 0,08 m stor.
239	Störhål	15	-	0,22	0,12	50%	Rundad form i plan. Fyllningen bestod av fet brungrå siltig lera. Anläggningen hade lutande sidor och spetsig botten. En sten i storleken 0,25 x 0,20 m låg på nästan hela anläggningen.
240	Stolphål	1	0,42 x 0,35	-	-	-	Rundad i plan. Fyllning av mörkgrå silt med inslag av träkol.
241	Stolphål	1	-	0,40	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av grå silt med inslag av träkol.
242	Stolphål	1	0,41 x >0,29	-	-	-	Halvmåneformad i plan då anläggningen fortsatte utanför schaktet åt öst. Fyllningen bestod av grå siltig lera.
243	Stolphål	1	-	0,33	0,20	50%	Rund i plan. Uppfattades initialt att vara samma som 102 men visade sig vid undersökning vara två separata stolphål. Nedgrävningen hade närmast vertikala sidor och plan botten med rundade hörn. Fyllningen bestod i toppen samt upp till 0,10 m i den övre norra delen av ett kompakt gråbrunt siltlager med inslag av enstaka kolfnyk. Därunder vidtog ett melerat sand- och siltlager, där sanden var ljusbrun och silten brungrå.
244	Stolphål	8	-	0,26	-	-	Rund i plan. Fyllningen bestod av fet grå siltig lera. Framkom efter regn och var ej synlig vid schaktning.
245	Kulturlager	7	>10,30 x 2,80	-	0,10	-	Kulturlager som bestod av brun till gråbrun siltig lera med rikligt med träkol. Kan troligen kopplas det de flertalet härdar i närområdet. Lagrets djup uppmättes med jordsond.
246	Ränna	7	>3,50 x 0,40	-	-	-	Ränna, svagt böjd (N-S). Anläggningen var ej avgränsad och täcktes av kulturlager 245. Fyllningen bestod av fet gråbrun silt med inslag av träkol.
247	Stensamling	3	2,00 x >1,20	-	0,50	-	Mindre stenar samlade kring större block i norra delen av schaktet. De mindre stenarna var både rundade och skarpkantiga i storleken 0,15–0,25 m. Blocket var cirka 0,80 x 0,75 m stort. Runt stenen låg kulturlager 129. Anläggningen fortsatte utanför schakt åt norr. Strax norr om konstruktionen låg liknade markfast block utanför schaktet med borrhål och sprucken del som låg invid.
248	Stolphål	3	0,35 x 0,32	-	0,15	50%	Rundad form i plan. Anläggningen var grävd genom kulturlager 129. Fyllningen skiljde sig inte i någon större utsträckning från lagret varav nedgrävningens kant framkom tydligt först under lagret. En koncentration av bränd lera låg i anläggningens yta. Fyllningen bestod av fet gråbrun siltig lera med inslag av träkol och bränd lera. Anläggningen hade en plan botten.
249	Härd	2	>0,40 x 0,40	-	-	-	Del av härd som framkom i hörn av ruta i kulturlager 128. Anläggningen stack utanför rutan under lagret. Fyllningen bestod av träkol, bränd lera och skörbränd sten.
250	Kulturlager	2	>1,00 x 1,00	-	0,05	1 m ²	Tramlager som påträffades på stenlagd (251) yta under kulturlager 128. Lagret bestod av brun fet silt med inslag av ljus sand och träkol samt bränd lera.
251	Stenläggning	2	>1,00 x 1,00	-	-	-	Stenlagd yta under tramlager 250. En stor sten, 0,46 x 0,30 m stor, påträffades i den nordvästra delen av rutan. De övriga stenarna var i jämnstort material, 0,05–0,12 m stora.

BILAGA 3. FYND

Fynd-nr*	Objekt	Material	Storlek (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Schakt	Beskrivning	X-värde	Y-värde	Z-värde	Gallrat (X)
128:223:1	Keramik	Keramik	22x15	10	4,4	2	2	Två skåvor av ett reducerat gods med grått yttskikt och finkorning magring. Både utsida och insida är slästruken.	648 977,97	6 599 840,44	14,91	
128:1774:1	Malsten	Sten	60x60	60	325,2	1	2	En mindre malstenslöpare med flera fassetterade sidor, vissa nästintill vinkelräta. Det löpte en spricka, längs halva föremålets, cirka 1 mm djup. Välanvänd. Den mindre storleken antyder att den används av små händer, möjligen av barn.	648 979,63	6 599 841,56	14,75	
128:1777:1	Kärl	Keramik	29x19	8	22,8	7	2	Skåvor från ett reducerat gods med finkorning magring med endast stora korn, slästruken ut- och insida. Ytan hade en beige – grå nyans, men brotten visade ett svart gods. Det angivna måtten motsvarar den största skåvan med bevarad ursprunglige tjocklek, resterande skåvor var mellan 9x7x5–33x20x5 mm stora. De flesta i det övre spannet. Kärlets tjocklek varierade mellan 8–11 mm.	648 979,53	6 599 841,46	14,74	
128:1778:1	Sintrad lera	Bränd lera	30x14	9	3,4	1	2	En bit sintrad och förglasad lera.	648 979,12	6 599 841,59	14,75	
129:279:1	Keramik	Bränd lera	42x39	16	39	6	3	Flera bitar av lerklining där åtminstone en bit uppvisar avtryck efter kvist eller strå. Leran hade fin magring med enstaka större korn. De angivna måtten är efter största biten, resterande var mellan 20x18x10–32x22x20 mm stora.	648 991,9	6 599 833,64	14,28	
129:281:1	Nitplatta	Järn	32x23	7	6,5	1	3	Möjlig del av en nitplatta, fragmentarisk.	648 989,66	6 599 838,74	14,29	X
129:282:1	Lerklining	Bränd lera	44x40	22	47,1	5	3	Flera delar av lerklining där den största biten uppvisar en slät sida med finkorning magring men större korn fanns i leran. Typen var av samma som i F129:1765:1.	648 987,83	6 599 839,19	14,27	
129:283:1	Slagg	Slagg	31x18	17	11,6	1	3	Mindre bit slagg utan magnetism.	648 985,66	6 599 841,22	14,52	
129:284:1	Bränd lera	Bränd lera	12x10	8	1	2	3	Två små bitar sintrad lera i ljus ton. Båda bitarna var jämna stora.	648 985,71	6 599 842,94	14,47	
129:284:2	Vävtvngd	Bränd lera	50x27	13	9,1	1	3	Fragmenterad och spjälkad del av en förmodad vävtvngd där endast det rundade hållet hade bevarad yttskikt. Leran hade sparsamt med magring.	648 985,71	6 599 842,94	14,47	
129:285:1	Spik	Järn	42x18	9	11,8	1	3	Kraftigt korroderad spik där ett rektangulärt huvud anas.	648 985,33	6 599 846,92	14,38	X
129:287:1	Lerklining	Bränd lera	37x20	13	16,2	6	3	Delvis hårt bränd lerklining, ett par med slät sida. Det angivna måttet är efter den största biten, resterande var mellan 18x7x4–27x20x7 mm stora.	648 985,76	6 599 847,17	14,38	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 3. Fynd, forts.

Fynd-nr*	Objekt	Material	Storlek (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Schakt	Beskrivning	X-värde	Y-värde	Z-värde	Gallrat (X)
129:287:2	Vävttyngd?	Bränd lera	25x22	11	4,2	1	3	Ett mindre fragment av en möjlig vävttyngd. Biten var av ett rundat hörn av bränd lera med finkorning magring. Kan eventuellt vara del av lerklining, då baksidan kan ha avtryck efter kvist eller dylikt.	648 985,76	6 599 847,17	14,38	
129:1765:1	Lerklining	Bränd lera	65x30	20	118,1	20	3	Flera delar av lerklining, ett fåtal med fina släta ytor. Materialet hade en finkorning magring och ett fåtal bitar hade vad som upplattades som en vitlamnad yta. Det angivna måttet är på det största fragmentet. Resterande var i storlekarna 16x11x8-45x35x19 mm stora, de flesta i det lägre spannet.	648 988,88	6 599 837,03	14,17	
129:1766:1	Spik	Järn	21x19	8	6,5	2	3	Två delar av en spik, huvud respektive ten. De angivna måtten avser det hexagonformade huvudet. Tenen var rektangulär i tvärsnitt, 8x5 mm, och 24 mm lång.	648 988,61	6 599 837,17	14,15	X
129:1773:1	Keramik	Keramik	28x23	12	6,3	1	3	Skärva från ett reducerat gods med gråbrun utsida med framträdande finkorning magring och slätstrukna insida.	648 982,95	6 599 850,34	14,48	
129:1773:2	Vävttyngd?	Bränd lera	38x25	11	7,7	1	3	Skärva från ett slätt och rundat föremål, möjligtvis från en vävttyngd eller sländtrissa.	648 982,95	6 599 850,34	14,48	
186:1267:1	Pärta	Glas	14x13	6	1,5	1	7	Pärta av blått glas med dekor av punktkirklarna. Punktkirklarna består av en ring av rött opakt glas med en prick av gult opakt glas inuti. Pärta är halv med fasetterade ytor. Hålet är 2 mm i diameter och löper längs med långsidan.	649 024,71	6 599 814,01	13,45	
188:1615:1	Spik	Järn	32x15	5	6,1	1	7	Spik med rektangulärt tvärsnitt genom tenen, 7x5 mm, och med ett rektangulärt huvud, 14x12 mm.	649 024,7	6 599 815,03	13,44	X
189:1614:1	Bränd lera	Bränd lera	17x16	11	2,4	1	7	Hårt bränd, sintrad lera.	649 023,59	6 599 815,24	13,35	
190:1612:1	Keramik	Keramik	35x34	9	10,3	1	7	Skärva av ett jämnt bränt, oxiderat gods i rödton med blandad, bitvis grov, magring. Både in- och utsidan var obehandlad.	649 023,3	6 599 813,43	13,3	
245:1610:1	Lerklining	Bränd lera	32x29	11	6,2	1	7	Lerklining med finkorning magring. Möjligt avtryck efter kvist.	649 023,74	6 599 814,16	13,35	
245:1611:1	Ring	Järn	48x46	5	14	1	7	Ring som skapats av en ten med runt tvärsnitt som tvinats ihop i de avsmalnade ändarna. Där ändarna möts är ringen något tillplattad.	649 023,92	6 599 814,59	13,37	X
245:1613:1	Keramik	Bränd lera	25x19	16	12,9	6	7	Hårt bränd, delvis sintrad lera. Utsidan utgjordes av rödtoning bränd lera som gradvis övergick till brun och slutligen grå. Den grå leran var sintrad.	649 023,61	6 599 813,69	13,35	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

Bilaga 3. Fynd, forts.

Fynd-nr*	Objekt	Material	Storlek (mm)	Tjocklek (mm)	Vikt (g)	Antal	Schakt	Beskrivning	X-värde	Y-värde	Z-värde	Gallrat (X)
248:1767:1	Lerklining	Bränd lera	73x40	30	104,3	13	3	Flera bitar av lerklining där ett par bitar har ved som upptäts som en vitlammas yta. Lerklining hade en finkorning magrin i ytan med större korn i leran. De angivna måtten avser den största biten, resterande var mellan 11x11x6–43x33x14 mm stora. Av samma typ som återfanns i det omkringliggande lagret 129.	648 988,46	6 599 836,79	14,17	
248:1767:2	Bränd lera	Bränd lera	30x19	9	8,8	3	3	Tre bitar hårt bränd lera med en rödare nyans och finkorning mörgring. Fragmenten var oformliga. Det angivna måtten avser den största biten, resterande två var 23x13x11 mm och 20x14x14 mm stora.	648 988,46	6 599 836,79	14,17	

*Fyndnumret består av tre delar (X:X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält och det tredje är det nummer som fyndet får vid fyndregistrering i vår databas SiteWorks. Dessa tre bildar tillsammans föremålets unika fyndnummer.

BILAGA 4. ARKEOBOTANISK ANALYS

STEFAN GUSTAFSSON, ARKEOLOGIKONSULT

Prov-nr*	Objekt	Schakt	Obest. korn	Bröd/kubbevete	Frag. säd	Björk	Ek	Tall	Frag. kol	Kommentar
102:1528	Stolphål	1					5		9	
124:1403	Stolphål	1								
128:1775	Lager	2	2	3						Hårt bränt och fragmenterat material.
129:1768	Lager	3		3	4					
164:1634	Stolphål	7								
195:1567	Härd	8				30+				
211:1627	Stolphål	8								
218:1376	Stolphål	12							7	
221:1375	Stolphål	12							6	
230:1617	Lager	14			5					Benfragment och små bitar av bränd lera.
234:1622	Lager	15								
239:1510	Störhål	15							5	
243:1529	Stolphål	1								
245:1712	Lager	7					6		12	
250:1776	Lager	2				5		3	4	

Figur 1. Artlista med provtagna kontexter.

*Provnumret består av två delar (X:X), varav det första är numret på den kontext som fyndet tillhör. Det andra numret är det löpnummer som fyndet tilldelas vid inmätningen i fält.

BILAGA 5. OSTEOLOGISK ANALYS

TOVE BJÖRK, ARKEOLOGIKONSULT

Osteologisk sammanställning

Sammantaget har 305,42 gram djurben genomgått osteologisk analys, varav 11,42 gram utgörs av brända ben som genomgått hög förbränningsgrad.

Fragmentstorleken visar på relativt stora fragment där de större är cirka 80 cm och medelstorleken cirka 40 cm.

Identifierade djurarter är nötkreatur 56 procent, svin 28 procent och får/get 16 procent

Benen från nötkreatur utgörs av lika delar köttfattiga och köttrika. Emellertid dominerar de köttrika regionerna om dessa överstiger 40 procent. Från svin finns främst köttfattiga delar 75 procent vilket det även gör för får/get 57 procent.

Utifrån påträffade lösa kindtänder som var de ben-element som fanns tillgängliga att utföra en uppskattning av djurens åldrar så antyder slitaget på dessa att inga djur var gamla.

Förklaringar

B/OB betyder bränd respektive obränd.

Siffrorna som anger anatomisk region har följande betydelse (efter Sigvallius 1988):

- 1 = Kraniedelar, underkäke, tänder, första och andra halskota
- 2 = Övriga kotor, bröstben, revben
- 3 = Överarmsben
- 4 = Skulderblad, strålben, armbågsben
- 5 = Höftben, korsben, lårben
- 6 = Skenben, smalben, knäskål
- 7 = Alla ben i händer och fötter, sesamben, svanskotor

Litteratur

SIGVALLIUS B. 1988. Husdjur från förhistoriska platser. En utvärdering av osteologiska undersökning. I: *Gotländskt arkiv*.

Osteologisk benlista

Fynd-nr	Art	Benslag	Antal fragm.	Vikt (g)	Ben-del	Anatomisk region	Max fragm. (mm)	Medel fragm. (mm)	B/ OB	Förbränning	Slaktspår	Övriga observationer
128:1779	Nötkreatur	Underkäke	2	60,5		1	63	39	OB		Huggspår	
128:1779	Nötkreatur	Bröstkota	1			2			OB			
128:1779	Nötkreatur	Skenben	1		Diatys	6			OB			
128:1779	Nötkreatur	Rörben	1		Diatys				OB			
128:1779	Svin	Första kindtand	1	22,4		1			OB			Medel slitage
128:1779	Svin	Överarmsben	2		Diatys	3			OB			
128:1779	Svin	Hand/fototsben	1			7			OB			
128:1779	Svin	Tår/fingerben 2	1			7			OB			
128:1779	Svin	Höftben	1			5			OB			
128:1779	Får/GET	Underkäke	1	11,6		1			OB			
128:1779	Får/GET	Överkäke med två kindtänder	1			1			OB			Medel slitage
128:1779	Får/GET	Skulderblad	1			2			OB			
128:1779	Får/GET	Mellanhandsben	1			7			OB			
128:1779	Får/GET	Höftben	1			5			OB			
128:1779	Mellanstort däggdjur	Rörben	1	2,9	Diatys				OB			
128:1779	Mellanstort däggdjur	Rörben	1	1	Diatys		32		B	Väl förbränd. Vit färg.		
128:1779	Däggdjur ospec.			8,8					B	Väl förbränd. Vit färg.		
128:1779	Däggdjur ospec.			1					OB			
129:286	Nötkreatur	Kindtand	1	10,4		1	30	20	OB			Inget slitage
129:286	Nötkreatur	Käkben	3			1			OB			
129:286	Nötkreatur	Tår/fingerben	1			7			OB			
129:1764	Svin	Kranium	1	5,4		1	56,5	31	OB			
129:1764	Svin	Tand	1			1			OB			
129:1764	Svin	Tår/fingerben 3	1			7			OB			
129:1764	Nötkreatur	Tandrot	1	1,5		1			OB			
129:1764	Större däggdjur	Rörben	1	4,5	Diatys				OB			
129:1764	Däggdjur ospec.			3,4					OB			

Osteologisk benlista, forts.

Fynd-nr	Art	Benslag	Antal fragm.	Vikt (g)	Ben-del	Anatomisk region	Max fragm. (mm)	Medel fragm. (mm)	B/ OB	Förbränning	Slaktspår	Övriga observationer
129:280	Nötkreatur	Underkäke	1	89,7		1	81,2	45	OB			
129:280	Nötkreatur	Skulderblad	2			2			OB			
129:280	Nötkreatur	Ländkota	1			2			OB			
129:280	Nötkreatur	Röben	1		Diafys				OB			
129:280	Nötkreatur	Handroisben	1			7			OB			
129:280	Svin	Kindtand	2	6,3		1			OB			Lätt slitage
129:280	Svin	Över/underkäke	1			1			OB			
129:280	Får/get	Kindtand	1	8,2		1			OB			Inget slitage
129:280	Får/get	Skenben	1		Diafys	6			OB			
129:280	Däggdjur ospec.			8,6					OB			
129:280	Däggdjur ospec.			0,02					B	Väl förbränd. Vit färg.		
129:288	Nötkreatur	Språngben	1	38		7	65	27,6	OB			
129:288	Nötkreatur	Röben	5		Diafys				OB			
102:1529	Mellanstort däggdjur	Höftben	1	3,9		5	41,2		OB		Huggspår	
161:1616	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben	1	15,7	Prox led+diafys	7	57,5		OB			
161:1616	Däggdjur ospec.			1,6					OB			

BILAGA 6. ¹⁴C-ANALYS

INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC.
MARYLAND, USA

Resultat (december 2022)

Kontexter:

- 128 – Lager
- 195 – Hård
- 230 – Lager

14C-7047	128 : 1775	Charcoal	AAA	1080 +/- 30 BP	Cal 890 - 1030 AD
14C-7048	195 : 1567	Charcoal	AAA	1920 +/- 30 BP	Cal 20 - 210 AD
14C-7049	230 : 1617	Charcoal	AAA	1330 +/- 30 BP	Cal 640 - 710 AD (57.5%) Cal 720 - 780 AD (37.9%)

- Calibrated ages are attained using INTCAL20.
- Unless otherwise stated, 2 sigma calibration (95% probability) is used.
- Conventional ages are given in BP (BP=Before Present, 1950 AD), and have been corrected for fractionation using the delta C13.

Rapporter från Arkeologikonsult 2023:3611